

บทที่ 4

มาตรการทางกฎหมาย และความเหมาะสมในการนำกระบวนการยุติธรรม เชิงสมานฉันท์มาใช้เพื่อเบี่ยงเบนคดีความรุนแรงในครอบครัว ในครอบครัวในประเทศไทย

เนื่องจากในปัจจุบันระบบยุติธรรมทางอาญาในหลายประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยต่างประสบปัญหาปริมาณอาชญากรรมสูงขึ้นมาก อันส่งผลโดยตรงต่อปริมาณคดีที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพิ่มมากขึ้นเป็นเงาตามตัวไปด้วยอย่างต่อเนื่อง ในการแก้ปัญหาดังกล่าว ระบบบริหารงานยุติธรรมทางอาญาของแต่ละประเทศจึงต้องมีวิธีบริหารกระบวนการยุติธรรม หรือมาตรการต่างๆ มาเสริม เพื่อลดปริมาณคดีอาชญากรรมและปริมาณคดีที่ค้างค้ำอยู่ในศาลเพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งประเภทคดีอาญาที่ผู้เขียนได้ให้ความสนใจศึกษาในครั้งนี้ก็คือ คดีกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวระหว่างคู่สมรส ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

โดยมาตรการที่ผู้เขียนได้ใช้เป็นมาตรการที่เข้ามาเบี่ยงเบนคดีความรุนแรงในครอบครัวระหว่างคู่สมรส ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 อันเป็นมาตรการลดปริมาณคดี ก่อนที่คดีที่จะขึ้นสู่การพิจารณาของศาลก็คือ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ในฐานะที่เป็นกระบวนการทางเลือก หรือกระบวนการยุติธรรมคู่ขนานกับกระบวนการยุติธรรมหลัก โดยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นี้ ไม่ได้เข้ามาแทนที่กระบวนการยุติธรรมหลัก แต่เข้ามาเสริมในบางจุดให้กระบวนการยุติธรรมในคดีความรุนแรงในครอบครัวสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นี้มีลักษณะการดำเนินการที่พิเศษแตกต่างจากกระบวนการยุติธรรมทั่วไป คือ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จะเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและได้รับผลการกระทำจากการทำความผิดโดยตรง อันได้แก่ ผู้กระทำผิด ผู้เสียหาย และชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขและป้องกันปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้น เนื่องจากเป็นผู้ที่เข้าใจปัญหาที่แท้จริง ผลการดำเนินการจึงนำมาซึ่งความพอใจแก่ทุกฝ่าย และผู้กระทำผิดไม่คิดจะทำความผิดซ้ำอีก สังคมจึงเกิดความสงบสุข

และการที่จะนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้เพื่อเบี่ยงเบนคดีความรุนแรงในครอบครัวนั้น จำต้องศึกษาถึงความเหมาะสม ความเป็นไปได้ หลักเกณฑ์ วิธีการและขั้นตอน

ในการดำเนินการ กระบวนการยุติธรรมทางอาญา และกระบวนการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัว ตามระบบการบริหารงานยุติธรรมของไทย ผู้เขียนจึงได้ศึกษาถึง มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับคดีความรุนแรงในครอบครัว ปัจจัยที่เหมาะสมต่อการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้เพื่อเบี่ยงเบนคดีความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นระหว่างคู่สมรส ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ตามลำดับ ดังนี้

4.1 มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับคดีความรุนแรงในครอบครัวในประเทศไทย

มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับคดีความรุนแรงในครอบครัวของประเทศไทยนั้น มีอยู่หลายประการ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ประมวลกฎหมายอาญา ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 โดยจะทำการศึกษาตามลำดับข้างต้น ดังต่อไปนี้

4.1.1 ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยกรณีเรื่องที่มีวิธีปฏิบัติเป็นพิเศษ พ.ศ.2543 ข้อ 583 กำหนดว่า ในกรณีที่สามีหรือภริยากล่าวหาอีกฝ่ายหนึ่งว่าทำร้ายร่างกายนั้น หากมิได้ใช้อาวุธหรือบาดเจ็บถึงสาหัส หรือเหตุมิได้เกิดในถนนหลวง ประกอบกับการกระทำนั้นได้กระทำไปโดยมิได้มีเจตนาชั่วร้าย เช่น ทำเพื่อตักเตือนสั่งสอน เป็นต้น ให้พนักงานสอบสวนพยายามชี้แจงตักเตือนให้เรื่องยุติกันเสีย เมื่อไม่เป็นผลสำเร็จจึงจัดการต่อไปตามรูปคดี แต่ให้เสนอสำนวนสอบสวนนั้นตามลำดับให้ผู้บังคับการพิจารณาสั่งการ

การทำร้ายร่างกายกันระหว่างสามีภริยานั้น จะได้อาวุธหรือบาดเจ็บสาหัสหรือเกิดในถนนหลวงก็ดี หากเห็นเป็นการสมควรก็ให้เสนอให้ผู้บังคับการพิจารณาสั่งการตามความเหมาะสมได้ ทั้งนี้เฉพาะทางราชการต้องการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของครอบครัวเป็นสำคัญ

ให้พนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจในการไต่ถามทวน หากการกระทำเกิดความผิดเกิดขึ้นบ่อยครั้ง มีเหตุหลายและมีพฤติการณ์ว่าจะเกิดการทำร้ายรุนแรงยิ่งขึ้นก็ให้ดำเนินคดีตามกฎหมายทุกราย

ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติฉบับดังกล่าว กฎหมายนั้นมุ่งที่จะให้ผู้สามีภริยากินดีกันเพื่อผสานความสัมพันธ์ภายในครอบครัวให้มืออยู่ต่อไป แต่ก็มิบุคคลที่มีความเห็นแย้งกล่าวคือ¹

¹ ข้อคิดของการดำเนินการตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ. สืบค้นเมื่อ 1 เมษายน 2552, จาก

ข้อมูลจากการเสวนาองค์กรหญิง ระบุว่าต้องการแก้ไขระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติเรื่องสามี ภริยาคู่กันที่ให้ดำเนินการแก้ไขใกล้เคียงไม่ต้องลงบันทึกประจำวัน และต้องแก้กระบวนการยุติธรรม และกฎหมายอาญา มาตรา 56 เพราะทำให้เหลื่อมล้ำทางสังคม กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ทำความเห็นว่า รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกำหนดให้บุคคลทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน แต่ระเบียบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2543 ข้อ 583 นั้น กลับระบุว่าถ้าสามีภริยาทะเลาะเบาะแว้งกันโดยไม่ใช้อาวุธให้ใกล้เคียงกันโดยไม่ต้องแจ้งความหรือลงทะเบียนบันทึกประจำวัน เพราะถือว่าสามีภริยาสามารถอบรมสั่งสอนภริยาได้ ซึ่งยังเป็นการเปิดช่องให้มีความรุนแรงอยู่ในครอบครัว เป็นกฎที่เลือกปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ เพราะการตัดสินใจอยู่ที่ดุลพินิจของเจ้าพนักงานสอบสวน

ข้อมูลข้างต้นนั้นเป็นข้อวิจารณ์ของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดูแลเรื่องความรุนแรงในครอบครัว ทำให้หน่วยงานในระบบกระบวนการยุติธรรมต้องหยิบยกปัญหาดังกล่าวมาตรวจสอบว่าต้องมีการแก้ไขข้อบกพร่องในส่วนใดบ้าง เพื่อให้กฎหมายที่มีอยู่นั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4.1.2 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

พระราชบัญญัติดังกล่าวก่อนข้างที่จะเป็นเรื่องใหม่ที่ระบบกฎหมาย ตลอดจนสังคมได้ให้ความสำคัญในลักษณะที่มีความชัดเจนเป็นรูปธรรมมากขึ้น เนื่องจากปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมีเกิดขึ้นบ่อยครั้งในเกือบทุกครอบครัว จนทำให้เกิดเป็นการกระทำความผิดอาญาระหว่างสามีภริยาขึ้นในที่สุด

เหตุผลในการตราพระราชบัญญัตินี้ คือ เนื่องจากปัญหาการแก้ไขการใช้ความรุนแรงในครอบครัวมีความละเอียดอ่อน ซับซ้อนเกี่ยวข้องกับบุคคลใกล้ชิด มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการทำร้ายร่างกายระหว่างบุคคลโดยทั่วไป การใช้มาตรการทางอาญาตามกฎหมายอาญามาบังคับกับการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจึงไม่เหมาะสม เนื่องจากกฎหมายอาญามีเจตนาที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดมากกว่าที่จะแก้ไข พื้นฟูผู้กระทำความผิด หรือปกป้องคุ้มครองผู้ที่ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ดังนั้น การมีกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจึงมีความเหมาะสมกว่าการใช้กระบวนการทางอาญา เพราะสามารถกำหนดรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอนที่มีลักษณะแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป โดยให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกลับตัว และยังป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ รวมทั้งสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ได้ ประกอบกับเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัวมีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรง และการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม

ความรุนแรงในครอบครัวตามความหมายของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 หมายความว่า การกระทำใดๆ โดยมีมุ่งประสงค์ให้เกิด

อันตรายแก่กาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่กายจิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท²

โดยได้ขยายคำว่าบุคคลในครอบครัวออกไปด้วย ดังนี้ คือให้หมายความว่า คู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินกันสามีภริยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส บุตร และหมายความรวมถึงบุตรบุญธรรม ตลอดจนสมาชิกในครอบครัว รวมทั้งบุคคลใดๆ ที่ต้องพึ่งพ้อาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน และภายใต้พระราชบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว มีอำนาจพิจารณาคดีที่เกิดความรุนแรงในครอบครัว โดยหากเกิดข้อพิพาทขึ้นกรณีความรุนแรงในครอบครัวกฎหมายก็ยังได้กำหนดให้บุคคลเหล่านี้ร่วมด้วย คือ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ พนักงานสอบสวน และจิตแพทย์³

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 นี้ได้กำหนดข้อปฏิบัติตลอดจนสิทธิและอำนาจของบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวไว้ค่อนข้างที่จะมีความชัดเจนมากพอสมควรในการที่จะให้มีผลในการแก้ปัญหาในกรณีเกิดความรุนแรงในครอบครัวระหว่างสามีภริยา เพื่อส่งผลให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์มากที่สุด ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

(1) การกระทำการอันเป็นความรุนแรงในครอบครัว พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวยังคงมีการกำหนดโทษที่เป็นลักษณะของการจำคุกและการปรับต่อผู้ที่ได้กระทำความผิด โดยได้กำหนดให้เป็นความผิดอันยอมความได้ เช่น กรณีความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295⁴ แต่ไม่ลดล้างความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น⁵

(2) ให้อำนาจบุคคลที่พบเห็นการกระทำที่รุนแรงดังกล่าวแจ้งเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการจัดให้ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเข้ารับการตรวจรักษาจากแพทย์ กรณีผู้ถูกกระทำประสงค์จะดำเนินคดี พนักงานสอบสวนต้องดำเนินการสอบสวนโดยเร็ว

² พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550, มาตรา 3.

³ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550, มาตรา 8 วรรคสาม.

⁴ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 บัญญัติว่า ผู้ใดทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้อื่น ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ.

⁵ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550, มาตรา 4 วรรคสอง.

(3) ในกรณีที่ศาลพิพากษาว่าผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวมีความผิด ได้มีการกำหนดให้ศาลมีอำนาจกำหนดให้มีการฟื้นฟู บำบัดรักษา หรือคุมความประพฤติผู้กระทำความผิด ถือได้ว่าเป็นการให้ความสำคัญต่อบุคคลมากกว่าการที่จะมุ่งลงโทษต่อการกระทำความผิดนั้นแต่เพียงอย่างเดียว

(4) และกรณีที่สำคัญที่แสดงให้เห็นว่ากฎหมายฉบับนี้ได้ตอบสนอง หรือถือได้ว่าเป็นการสานต่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายรัฐธรรมนูญในเรื่องการบำบัด ฟื้นฟู และการรักษาสถาบันครอบครัว กล่าวคือ มีการให้อำนาจแก่ศาลในการที่จะให้ศาลพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความยอมความกันไม่ว่าการพิจารณาดีความรุนแรงในครอบครัวนั้นจะดำเนินการไปแล้วเพียงใดก็ตาม ถือได้ว่ากฎหมายฉบับนี้ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของสถาบันครอบครัวเป็นอย่างมาก มิได้มุ่งแต่เพียงการลงโทษเพียงอย่างเดียว

สาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้ที่ส่งผลต่อตัวผู้ถูกระทำและผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวโดยตรงมีอยู่ด้วยกัน 2 ประการเด่นๆ คือ

ประการที่หนึ่ง คือการให้บุคคลที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงจากบุคคลในครอบครัว ได้รับการช่วยเหลืออย่างทันที่ทั้งที่ ได้รับการรักษาดูแล ฟื้นฟู ได้รับค่าชดเชยความเสียหาย รวมถึงได้รับการปกป้องคุ้มครองไม่ให้เกิดเผชิญกับความเลวร้ายอีก

ประการที่สอง บุคคลที่เป็นผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวจะได้มีโอกาสบำบัดจิตใจให้มีโอกาสสำนึกในความผิดแห่งตน ได้รับค่าชดเชยความเสียหายแก่บุคคลที่ตนได้ลงมือทำร้าย ทั้งนี้จะต้องได้รับโทษทางอาญาด้วยหากการกระทำนั้นเป็นการกระทำที่รุนแรงเกินกว่าที่กฎหมายฉบับนี้กำหนดไว้

ดังนั้นตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 นั้นสามารถสรุปขั้นตอนการดำเนินการเมื่อเกิดกรณีความรุนแรงในครอบครัว โดยเฉพาะคู่สามีภริยาให้สามารถมองเห็นภาพได้ชัดเจนขึ้น ดังนี้

มาตรการการขจัดความรุนแรง ในส่วนของมาตรการที่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายก็คือ บุคคลที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือบุคคลอื่นใดที่พบเห็น หรือทราบการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวมีหน้าที่แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการ ซึ่งการแจ้งความต่อพนักงานเจ้าหน้าที่จะได้รับความคุ้มครอง และไม่ก่อให้เกิดความรับผิดชอบแก่ผู้แจ้งทั้งทางแพ่งและ

ทางอาญา โดยอาจแจ้งความทางวาจา เป็นหนังสือ ทางโทรศัพท์ หรือวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งทางอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้⁶

กรณีหากผู้เสียหายได้ดำเนินการร้องทุกข์ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนโดยเร็ว และส่งตัวผู้กระทำ ส่วนของการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อฟ้องคดีต่อศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมง⁷ ในขั้นตอนของการสอบปากคำผู้ที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องจัดให้มีแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวขอร่วมอยู่ด้วยขณะสอบปากคำเพื่อให้คำปรึกษา⁸

จากนั้นพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมีอำนาจกำหนดมาตรการหรือวิธีการใดๆ เพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่บุคคลผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราวในชั้นสอบสวน รวมถึงการให้ผู้กระทำความรุนแรงชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เบื้องต้น และการห้ามผู้กระทำความรุนแรงเข้าไปในที่พักของครอบครัว ห้ามเข้าใกล้บุคคลในครอบครัวหรือบุตร⁹

กรณีเหตุการณ์หรือพฤติกรรมเกี่ยวกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวหรือผู้ถูกกระทำความรุนแรงได้เปลี่ยนแปลงไป เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นสมควรก็อาจให้เพิกถอนมาตรการที่ได้กระทำไว้ก่อนหน้าหรือจะกำหนดเงื่อนไขอื่นๆ เพิ่มเติมก็ได้

กรณีอยู่ในชั้นการพิจารณาของศาล การพิจารณาพิพากษาคดีความรุนแรงในครอบครัวไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ให้ศาลพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความได้ยอมความกันในข้อพิพาท โดยคำนึงถึงความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันในครอบครัว โดยคำนึงถึงหลักการสำคัญต่อไปนี้¹⁰

- (1) การคุ้มครองสิทธิของผู้ที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว
- (2) การสงวนและคุ้มครองสถานภาพของการสมรสในฐานะที่เป็นศูนย์รวมของชายและหญิงที่สมัครใจเข้ามาอยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยา หากไม่อาจรักษาสถานภาพของการสมรสได้ก็ให้การหย่าเป็นไปด้วยความเป็นธรรมและเสียหายน้อยที่สุด โดยคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของบุตรเป็นสำคัญ

⁶ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550, มาตรา 5 และมาตรา 6 วรรคหนึ่ง.

⁷ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550, มาตรา 8 วรรคหนึ่ง.

⁸ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550, มาตรา 8 วรรคสาม.

⁹ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550, มาตรา 10 วรรคหนึ่ง.

¹⁰ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550, มาตรา 15.

(3) การคุ้มครองและช่วยเหลือครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ครอบครัวนั้นต้องรับผิดชอบในการดูแลให้การศึกษาแก่สมาชิกที่เป็นผู้เยาว์

(4) มาตรการต่างๆ เพื่อช่วยเหลือสามีภริยาและสมาชิกในครอบครัวให้ปรองดองกันและปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกันเองและกับบุตร

เพื่อประโยชน์ในการหาทางให้เกิดการยอมความกันในคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ศาลหรือพนักงานเจ้าหน้าที่อาจตั้งผู้ไกล่เกลี่ย ประกอบด้วยบุคคล หรือคณะบุคคล ซึ่งเป็นบิดามารดา ผู้ปกครอง ญาติของคู่ความ หรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควร เพื่อให้คำปรึกษาหรือช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ยอมความกัน หรืออาจมอบหมายให้นักสังคมสงเคราะห์ หน่วยงานสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลใดช่วยเหลือไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ยอมความกันได้ เมื่อผู้ที่ได้รับมอบหมายได้ดำเนินการไกล่เกลี่ยตามคำสั่งศาลหรือพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว ให้รายงานผลการไกล่เกลี่ยประนีประนอมต่อศาลหรือพนักงานเจ้าหน้าที่แล้วแต่กรณี

กรณีที่การไกล่เกลี่ยเป็นผลสำเร็จ บุคคลดังกล่าวจะจัดให้มีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความขึ้น หรือจะขอให้เรียกคู่ความมาทำสัญญายอมความกันต่อหน้าศาลหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ก็ได้ เมื่อศาลหรือพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าสัญญายอมความไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ก็ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามสัญญายอมความนั้น

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 มาตรา 13 กำหนดให้มีกฎกระทรวงจัดระบบงานเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานและการบังคับใช้ให้เป็นไปตามมาตรา 10 (พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่บุคคลผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราว) มาตรา 11 (ศาลมีอำนาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์) และมาตรา 12 (ศาลมีอำนาจกำหนดให้ใช้วิธีต่างๆ ต่อผู้กระทำผิดแทนการลงโทษ จัดให้มีการบำบัดที่ขัดกล้งก่อนการยอมความ การถอนคำร้องทุกข์หรือการถอนฟ้อง) จึงจำเป็นต้องจัดระบบหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการประสานและปฏิบัติการดำเนินการคุ้มครองผู้ถูกกระทำ และสนับสนุนการดำเนินงานของพนักงานเจ้าหน้าที่และศาลตามขบวนการของกฎหมายดังกล่าวเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบังคับใช้ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในการออกกฎกระทรวงเรื่องกำหนดระบบงานเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานและบังคับใช้ให้เป็นไปตามมาตรา 10 มาตรา 11 มาตรา 12 พ.ศ.2553 โดยกฎกระทรวงดังกล่าวมีสาระสำคัญโดยสรุปได้ดังนี้¹¹

¹¹ กฎกระทรวง เรื่องกำหนดระบบงานเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานและบังคับใช้ให้เป็นไปตามมาตรา 10 มาตรา 11 มาตรา 12 พ.ศ.2553.

(1) ให้สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวเป็นหน่วยงานหลักในการสนับสนุนการดำเนินงานและการบังคับให้เป็นไปตามมาตรา 10 มาตรา 11 มาตรา 12 และให้มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย แผนปฏิบัติการ และประสานงานกับศูนย์ปฏิบัติการและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การสนับสนุนการดำเนินงานและการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานสอบสวน และศาล รวมทั้งรวบรวม ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติตามนโยบายและแผนปฏิบัติการดังกล่าว ประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ และพนักงานสอบสวน จัดทำแผนงานงบประมาณเพื่อสนับสนุนการดำเนินการในการคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการดำเนินงานและการบังคับให้เป็นไปตามมาตรา 10 มาตรา 11 และมาตรา 12

(2) ให้กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการทำหน้าที่เป็นศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวในความผิดฐานกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดในเขตกรุงเทพมหานคร หรือความผิดที่ประมวลกฎหมายอาญาให้ถือว่าได้กระทำในราชอาณาจักรและไม่อยู่ในเขตจังหวัดใด หรือความผิดที่เกิดนอกราชอาณาจักรและจะต้องรับโทษภายในราชอาณาจักร และให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวในความผิดที่เกิดในเขตจังหวัดนั้น ในกรณีที่มีความผิดเกิดขึ้นในหลายท้องที่หรือเป็นความผิดต่อเนื่อง หรือไม่แน่ว่าความผิดได้กระทำในท้องที่ใด ให้กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการหรือสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดในท้องที่ที่ทำการสอบสวน ทำหน้าที่เป็นศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว

(3) ให้ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวแจ้งข้อเท็จจริงอันเกี่ยวกับอายุ ประวัติ ความประพฤติ สุขภาพกายและจิตใจของผู้กระทำ ความรุนแรงในครอบครัว ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว สมาชิกในครอบครัว มูลเหตุที่ก่อให้เกิดการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว หรือข้อเท็จจริงอื่นใดที่อาจเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณา รวมทั้งเสนอมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาล เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาออกคำสั่งตามมาตรา 10 หรือมาตรา 11

(4) เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลมีคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่บุคคลผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราวตามมาตรา 10 หรือมาตรา 11 ให้ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวดำเนินการหรือจัดการให้เป็นไปตามนั้น

(5) ในกรณีที่ศาลกำหนดให้ใช้วิธีการตามมาตรา 12 วรรคหนึ่ง แทนการลงโทษ ผู้กระทำความผิด ให้ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัวติดตามและประสานงานกับบุคคล หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามวิธีการดังกล่าว และรายงานให้ศาลทราบ

(6) ในกรณีที่มีการขอมความ การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้องตามมาตรา 12 วรรคสอง ให้ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัวดำเนินการหรือจัดการให้เป็นตามนั้น

(7) ให้สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวจัดให้มีการอบรมพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานสอบสวนและผู้ประนีประนอม ซึ่งทำหน้าที่ให้คำปรึกษาหรือไกล่เกลี่ย เพื่อการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ตามหลักสูตรที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กำหนด ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะจัดการอบรมเองตามหลักสูตรที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กำหนด โดยให้สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวมีหน้าที่สนับสนุนด้วยการให้ข้อมูล เอกสารหรือสิ่งอื่นใดในการจัดอบรม หรือจะส่งบุคลากรของตนเข้ารับการอบรมซึ่งจัดโดยสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวก็ได้

ภาพรวมของกฎหมายฉบับดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการพัฒนาทางด้านกฎหมายไปได้ในอีกระดับหนึ่ง แต่การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวนั้น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ได้กำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง เป็นศาลที่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีความรุนแรงในครอบครัว โดยมีรายละเอียดซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

4.1.2.1 กระบวนการพิจารณาของศาลเยาวชนและครอบครัวในคดีความรุนแรงในครอบครัว

เพื่อความเข้าใจโดยละเอียดถึงกระบวนการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวของศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น จึงต้องแยกกระบวนการพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวออกเป็น กระบวนการพิจารณาก่อนนำคดีมาสู่ศาล กระบวนการพิจารณาระหว่างดำเนินคดี กระบวนการพิจารณาในการมีคำพิพากษาและคำสั่ง กระบวนการพิจารณาในการกำหนดกำกับดูแลและควบคุมให้เป็นไปตามคำสั่งศาล ตามลำดับ

1. กระบวนการพิจารณาในคดีความรุนแรงในครอบครัวก่อนนำคดีมาสู่ศาล

การกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการกระทำความผิดทางอาญา เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น การดำเนินคดีอาญาก็ต้องเริ่มขึ้นพร้อมกันในทันที กล่าวคือ ตั้งแต่การสืบสวน จับกุม สอบสวน ฟ้องร้อง และการดำเนินคดีในศาล เพื่อพิจารณาพิพากษาลงโทษ

(1) ร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ

กระบวนการนี้เป็นกระบวนการที่ทำให้เจ้าพนักงานของรัฐ ซึ่งอาจเป็นพนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจ หรือพนักงานสอบสวนทราบว่าได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น เมื่อมีผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือผู้ที่พบเห็นหรือทราบการกระทำด้วยความรุนแรง มีหน้าที่ต้องแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อให้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ซึ่งการแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่อาจกระทำโดยวาจา เป็นหนังสือทางโทรศัพท์ วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการอื่นใด เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้พบเห็นการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือได้รับแจ้งว่ามีการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปในเคสสถานหรือสถานที่ที่เกิดเหตุเพื่อสอบถามผู้กระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือบุคคลอื่นที่อยู่ในสถานที่นั้นเกี่ยวกับการกระทำที่ได้รับแจ้ง รวมทั้งมีอำนาจจัดให้ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเข้ารับการรักษาจากแพทย์ และขอรับคำปรึกษาแนะนำจากจิตแพทย์ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ ในกรณีที่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวประสงค์จะดำเนินคดีให้จัดให้ผู้นั้นร้องทุกข์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ถ้าผู้นั้นไม่อยู่ในวิสัยหรือมีโอกาสที่จะร้องทุกข์ได้ด้วยตนเองให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้ร้องทุกข์แทนได้ แต่ถ้ามิได้มีการแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่มิได้มีการร้องทุกข์ภายใน 3 เดือนนับแต่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวอยู่ในวิสัยและมีโอกาสที่จะแจ้งหรือร้องทุกข์ได้ ให้ถือว่าคดีเป็นอันขาดอายุความ แต่ไม่ตัดสิทธิ์ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือผู้มีส่วนได้เสียจะร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

(2) การสอบสวน

เมื่อมีการร้องทุกข์ภายในอายุความ ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนโดยเร็วและส่งตัวผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว ส่วนงานสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อฟ้องคดีต่อศาลภายใน 48 ชั่วโมงนับแต่ได้ตัวผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว แต่หากมีเหตุจำเป็นทำให้ไม่อาจยื่นฟ้องได้ทันภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ขอคัดฟ้องต่อศาลได้คราวละไม่เกิน 6 วัน แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกิน 3 คราว โดยให้นำกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับโดยอนุโลม ในการสอบปากคำผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พนักงานสอบสวนต้องจัดให้มีจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวร้องขอร่วมอยู่ด้วยในขณะที่สอบปากคำเพื่อให้คำปรึกษา ส่วนในกรณีจำเป็นเร่งด่วน ซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวร้องขอ

ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบปากคำไปก่อน โดยไม่ต้องมีบุคคลดังกล่าวร่วมอยู่ด้วย แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรบกวนบุคคลดังกล่าวไว้ในสำนวนการสอบสวน

เมื่อมีการดำเนินการร้องทุกข์แล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีฐานะเทียบได้ไม่ต่ำกว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรี มีอำนาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่บุคคลผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราว ไม่ว่าจะมีการร้องขอจากบุคคลดังกล่าวหรือไม่ โดยให้มีอำนาจออกคำสั่งใดๆ ได้เท่าที่จำเป็นและสมควร ซึ่งรวมถึงการให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้ารับการตรวจรักษาจากแพทย์ การให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เบื้องต้นตามสมควรแก่ฐานะ การออกคำสั่งห้ามผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้าไปในที่พำนักของครอบครัวหรือเข้าใกล้ตัวบุคคลใดในครอบครัว ตลอดจนการกำหนดวิธีการดูแลบุตร เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างแล้ว ให้เสนอมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ต่อศาลภายใน 48 ชั่วโมงนับแต่วันออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ หากศาลเห็นชอบด้วยกับคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ดังกล่าว ให้คำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์มีผลต่อไป

ในกรณีที่ศาลไม่เห็นชอบด้วยกับคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือมีข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานเปลี่ยนแปลงไป ให้ศาลทำการไต่สวนและมีคำสั่งโดยพลัน หากข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานเพียงพอแก่การวินิจฉัยออกคำสั่ง ศาลอาจแก้ไขเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลง หรือเพิกถอนคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์หรือออกคำสั่งใดๆ รวมทั้งกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมได้ ผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาล สามารถยื่นอุทธรณ์คำสั่งเป็นหนังสือขอให้ศาลทบทวนคำสั่งได้ภายใน 30 วัน นับแต่ทราบคำสั่ง ให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลเป็นที่สุด ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาล ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 3,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี ศาลมีอำนาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์หรือออกคำสั่งใดๆ ได้ตามที่เห็นสมควรหรือในกรณีที่เหตุการณ์หรือพยานหลักฐานเกี่ยวกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป ศาลมีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติม เปลี่ยนแปลง หรือเพิกถอนคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์หรือคำสั่งใดๆ รวมทั้งกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมก็ได้

ซึ่งในระหว่างการสอบสวนของพนักงานสอบสวนนี้ ได้มีการประกาศใช้ ระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการขอความยินยอมคำร้องทุกข์ในชั้นสอบสวน พ.ศ. 2551 เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ.2551 โดยมีสาระสำคัญโดยสรุป ดังนี้

(1) ในระหว่างการสอบสวน หากพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเห็นว่า ข้อหากระทำความรุนแรงในครอบครัวหรือการกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นกรณีเดียวกับความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 และพหุการณ์แห่งคดี ไม่ร้ายแรงพอมีทางปรองดองกันได้ หรือคู่กรณีร้องขอ พนักงานสอบสวนอาจจัดให้มีการ ไกล่เกลี่ยให้ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวกับผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวได้ยอมความกัน ให้พนักงานสอบสวนแจ้งนัดให้คู่กรณีได้พูดคุยเจรจาไกล่เกลี่ยยอมความกัน โดยอาจตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลทำการไกล่เกลี่ยตามมาตรา 16 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ก็ได้

(2) ในการไกล่เกลี่ยนอกจากคู่กรณีทั้งสองฝ่ายแล้ว ถ้ามีเหตุจำเป็นและสมควรก็ให้ผู้ทำการไกล่เกลี่ยเรียกบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมาให้ ความคิดเห็นหรือร่วมไกล่เกลี่ยด้วยก็ได้ แล้วแต่เหตุผลและความจำเป็นแต่ละกรณี

เมื่อคู่กรณีสามารถยอมความกันได้ และเงื่อนไขหรือข้อตกลงยอมความไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายและความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนก็ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้จัดให้มีการไกล่เกลี่ยทำสัญญายอมความให้ แล้วเสนอสัญญายอมความดังกล่าวให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบพร้อมคู่กรณี ไปทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการขอความหรือ ยินยอมคำร้องทุกข์ต่อหน้าพนักงานสอบสวนตามมาตรา 12 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

(3) ในระหว่างสอบสวนผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวประสงค์จะยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ในความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวไม่ว่าจะเป็นผลมาจากการไกล่เกลี่ยยอมความหรือไม่ หากความปรากฏชัดว่าเป็นการยอมความหรือ ถอนคำร้องทุกข์ด้วยความสมัครใจของผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว และไม่อยู่ในอาณัติ ข่มขู่ หรือหลอกลวงจากบุคคลใดและผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัว รับที่จะปฏิบัติตามเงื่อนไขตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ก็ให้พนักงานสอบสวนจัดทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้น ก่อนการขอความหรือถอน คำร้องทุกข์เพื่อให้ผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวปฏิบัติตามภายในระยะเวลาที่เห็นสมควร แต่

ต้องไม่เกินกว่าอายุความฟ้อง แล้วให้ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวและผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัว ลงลายมือชื่อ

(4) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบหรือผู้ได้รับมอบหมายจากศูนย์ปฏิบัติการที่มีเขตอำนาจทำการติดตามและสอดส่องให้ผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการขอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ตามที่พนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจจัดทำขึ้น ในการนี้ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบมีหน้าที่ให้คำแนะนำให้ผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวปฏิบัติตามเงื่อนไขบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นดังกล่าวได้ตามสมควรแก่กรณี

(5) ในกรณีผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวจงใจฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการขอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่รายงานไปยังพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจ หรือศูนย์ปฏิบัติการที่มีเขตอำนาจ แล้วแต่กรณี

(6) เมื่อปรากฏว่าผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขครบถ้วนภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการขอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาสั่งโดยมิชักช้า

ในกรณีที่ผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการขอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ ไม่ว่าจะปรากฏจากการรายงานของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือพนักงานสอบสวนเห็นเอง ก็ให้พนักงานสอบสวนยกคดีดังกล่าวขึ้นทำการสอบสวน โดยมิชักช้า แล้วส่งตัวผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นไปยังพนักงานอัยการ เพื่อพิจารณาสั่ง

2. กระบวนการพิจารณาของศาลในระหว่างดำเนินคดีความรุนแรงในครอบครัว

ในระหว่างพิจารณาคดีความรุนแรงในครอบครัวไม่ว่าการพิจารณาคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ให้ศาลพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความได้ขอมความกัน โดยมุ่งถึงความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันในครอบครัวเป็นสำคัญ ทั้งนี้ให้คำนึงถึงหลักการดังต่อไปนี้ ประกอบด้วย

(1) การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

(2) การสงวนและคุ้มครองสถานภาพของการสมรสในฐานะที่เป็นศูนย์รวมของชายและหญิงที่สมัครใจเข้ามาอยู่กินฉันสามีภรรยา หากไม่อาจรักษาสถานภาพของการสมรสได้ ก็ให้การหย่าเป็นไปด้วยความเป็นธรรมและเสียหายน้อยที่สุด โดยคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของบุตรเป็นสำคัญ

(3) การคุ้มครองและช่วยเหลือครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ครอบครัวนั้นต้องรับผิดชอบในการดูแลให้การศึกษาแก่สมาชิกที่เป็นผู้เยาว์

(4) มาตรการต่างๆ เพื่อช่วยเหลือสามีภริยาและบุคคลในครอบครัวให้ปรองดองกันและปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกันเองและกับบุตร

เพื่อประโยชน์ในการขอมความในคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว พนักงานสอบสวน เจ้าหน้าที่หรือศาลแล้วแต่กรณี อาจตั้งผู้ประนีประนอมประกอบด้วยบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งเป็นบิดามารดา ผู้ปกครอง ญาติของกลุ่มความหรือบุคคลที่พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือศาลเห็นสมควรเพื่อให้คำปรึกษา หรือช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ขอมความกัน หรืออาจมอบหมายให้นักสังคมสงเคราะห์ หน่วยงานสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลใดช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ขอมความกันได้

เมื่อผู้ประนีประนอมหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายได้ดำเนินการไกล่เกลี่ยตามคำสั่งพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลแล้ว ให้รายงานผลการไกล่เกลี่ยต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลแล้วแต่กรณีด้วย ในกรณีที่การไกล่เกลี่ยเป็นผลสำเร็จ บุคคลดังกล่าวจะจัดให้มีการทำสัญญาขอมความขึ้นหรือจะขอให้เรียกคู่ความมาทำสัญญาขอมความกันต่อหน้าพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลก็ได้ แต่ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลเห็นว่าสัญญาขอมความไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายและความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลดำเนินการให้เป็นไปตามสัญญาขอมความนั้น

ในกรณีที่มีการขอมความ การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้องในความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ให้พนักงานสอบสวนหรือศาลแล้วแต่กรณี จัดให้มีการทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการขอมความ การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้องนั้น และกำหนดให้นำวิธีการตามมาตรา 12 วรรคหนึ่ง กล่าวคือ กำหนดให้ใช้วิธีการฟื้นฟู บำบัดรักษา คุ้มครองประพฤติกู้กระทำความผิด ให้ผู้กระทำความผิดชดเชยเงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ทำงานบริการสาธารณะ ละเว้นการกระทำอันเป็นเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว หรือทำทัณฑ์บนไว้ตามวิธีการและระยะเวลาที่ศาลกำหนดแทนการลงโทษผู้กระทำความผิด เป็นเงื่อนไขในการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงดังกล่าวโดยอนุโลม โดยอาจรับฟังความคิดเห็นของผู้เสียหายหรือบุคคลในครอบครัวประกอบด้วยก็ได้ หากได้ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงและเงื่อนไขดังกล่าวครบถ้วนแล้ว จึงให้มีการขอมความ การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้องได้ หากผู้ต้องหาหรือจำเลยฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าวให้พนักงานสอบสวนหรือศาลมีอำนาจยกคดีขึ้นดำเนินการต่อไป

หลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการกรณีที่มีการขอมความ การถอนคำร้องทุกข์หรือการถอนฟ้องในความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษาหรือรัฐมนตรีประกาศกำหนด

แล้วแต่กรณี โดยอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางได้ประกาศระเบียบอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและระยะเวลาเวลาการดำเนินการแก่ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวแทนการลงโทษและเงื่อนไขการขอมความ การถอนคำร้องทุกข์หรือการถอนฟ้อง พ.ศ.2550 ในวันที่ 28 กันยายน 2550 โดยมีรายละเอียดดังนี้¹²

(1) ให้ศาลใช้ดุลพินิจพิจารณากำหนดว่าจะใช้วิธีการฟื้นฟู บำบัดรักษา คุมความประพฤติผู้กระทำความผิด ให้ผู้กระทำความผิดชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ทำงานบริการสาธารณะ ละเว้นการกระทำอันเป็นเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัวหรือทำทัณฑ์บนไว้ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกัน แทนการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ก็ได้โดยให้พิจารณาถึงสาเหตุแห่งการกระทำความผิด พฤติการณ์แห่งคดี อายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหาการศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และฐานะของผู้กระทำความผิด ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งปวงเกี่ยวกับผู้กระทำความผิด ประกอบดุลพินิจที่จะใช้วิธีการดังกล่าวให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละราย และเหมาะสมกับพฤติการณ์เฉพาะเรื่อง โดยมุ่งถึงความสงบสุข และการอยู่ร่วมกันในครอบครัวเป็นสำคัญ และศาลอาจสอบถามหรือรับฟังความคิดเห็นของผู้เสียหายหรือบุคคลในครอบครัวประกอบดุลพินิจด้วยก็ได้

(2) วิธีการฟื้นฟูและบำบัดรักษาผู้กระทำความผิดแทนการลงโทษนั้น ศาลอาจกำหนดข้อเดียวหรือหลายข้อ ดังต่อไปนี้

ก. ให้ฟื้นฟูโดยการอบรมผู้กระทำความผิด ด้วยการว่ากล่าวตักเตือนหรือให้เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมทางศีลธรรมหรือฝึกวินัยหรือโครงการอื่น เป็นระยะเวลาและในสถานที่เหมาะสมตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ทั้งนี้เป็นเวลาไม่เกิน 7 วัน

ข. ให้เข้ารับการฟื้นฟูบำบัดรักษาเกี่ยวกับอาการติดยาเสพติดให้โทษ ในสถานพยาบาล สถานที่ของราชการ หรือสถานที่อื่นที่เห็นสมควร จนกว่าจะครบขั้นตอน การบำบัด แต่ทั้งนี้เป็นเวลาไม่เกิน 6 เดือน นับแต่วันถูกส่งตัวเข้ารับการฟื้นฟู บำบัดรักษา เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอย่างอื่น โดยคำนึงถึงอายุ เพศ ประวัติ พฤติกรรมในการกระทำความผิดที่เกิดจากการติดยาเสพติดให้โทษ ตลอดจนสภาพแวดล้อมทั้งปวงของผู้กระทำความผิดประกอบด้วย และอาจจะให้ผู้กระทำความผิดอยู่ภายใต้การดูแลของพนักงานคุมประพฤติด้วยก็ได้

¹² ระเบียบอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและระยะเวลาการดำเนินการแก่ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวแทนการลงโทษและเงื่อนไขการขอมความ การถอนคำร้องทุกข์หรือการถอนฟ้อง พ.ศ.2550.

ค. ให้ส่งตัวผู้กระทำความผิดซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกายจิตใจ หรือความเจ็บป่วย อย่างอื่นไปบำบัดรักษายังโรงพยาบาล สถานที่ของราชการหรือสถานที่อื่นที่เห็นสมควรหรือมอบ ให้แก่ผู้อื่นที่เต็มใจรับไปดูแลรักษาก็ได้ตามแต่ศาลจะเห็นสมควร จนกว่าผู้นั้นจะหายหรือตาม ระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควรกำหนดเป็นเวลาไม่เกิน 1 ปีเว้นแต่มีเหตุจำเป็นอย่างอื่น

ง. ให้ส่งตัวผู้กระทำความผิดเข้ารับการบำบัดรักษาอาการติดยาหรือของมึนเมาอย่างอื่น ในสถานพยาบาล สถานที่ของราชการหรือสถานที่อื่นที่เห็นสมควร จนกว่าจะหายจากการติดยา หรือของมึนเมาอย่างอื่น แต่ทั้งนี้เป็นเวลาไม่เกิน 6 เดือนนับแต่วันที่ถูกส่งตัวเข้ารับการ บำบัดรักษาเว้นแต่มีเหตุจำเป็นอย่างอื่น

จ. วิธีการคุมความประพฤติผู้กระทำความผิดแทนการลงโทษนั้น ให้ศาลกำหนดให้ ผู้กระทำความผิดไปรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคล อื่นที่ศาลเห็นสมควรทุก 3 เดือนต่อครั้งเป็นเวลาไม่เกิน 1 ปี หรือระยะเวลาที่เห็นสมควร แต่ไม่ เกิน 1 ปี เพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือ ตักเตือนในเรื่องความประพฤติและการประกอบอาชีพ โดย อาจจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติข้อเดียวหรือหลายข้อ ดังต่อไปนี้ด้วยก็ได้ เช่น ห้ามมิ ให้ผู้กระทำความผิดเข้าไปในสถานที่อันจูงใจให้ประพฤติก้าวหรือกระทำการใดอันเป็นเหตุให้ ประพฤติชั่ว ให้ฝึกหัดหรือประกอบอาชีพอันเป็นกิจจะลักษณะ ให้ละเว้นการคบหาสมาคมหรือ การประพฤติก้าวอันอาจนำไปสู่การกระทำความผิดอีก หรือห้ามเล่นการพนันหรือห้ามดื่มสุราหรือ เสพสิ่งเสพติดทุกชนิดและอาจให้ไปรับการบำบัดรักษาการติดยาหรือสิ่งเสพติดหรือความ บกพร่องทางร่างกายและจิตใจ หรือความเจ็บป่วยอย่างอื่น ณ สถานพยาบาลหรือสถานที่อื่นที่ เห็นสมควร ตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดเป็นเวลาไม่เกิน 6 เดือนนับแต่วันที่ถูส่งตัวเข้ารับการ บำบัดรักษา เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอย่างอื่น เงื่อนไขอื่นๆ ตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนด เพื่อแก้ไข ฟื้นฟู หรือป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดกระทำหรือมีโอกากระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก

เงื่อนไขตามที่ศาลได้กำหนดดังกล่าวนี้ ถ้าภายหลังความปรากฏแก่ศาลว่าพฤติการณ์ เกี่ยวแก่การคุมประพฤติได้เปลี่ยนแปลงไป ศาลอาจแก้ไขเพิ่มเติมหรือเพิกถอนข้อหนึ่งข้อใด หรือ กำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมที่ยังไม่ได้กำหนดอีกก็ได้

(3) วิธีการให้ผู้กระทำความผิดชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แทนการลงโทษนั้น ให้ ศาลกำหนดให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าเสียหายเบื้องต้น สำหรับเงินหรือทรัพย์สินใดๆ ที่ ผู้เสียหายได้สูญเสียไปเพราะผลของการกระทำความผิดนั้น ตามจำนวนเงินและระยะเวลาที่ กำหนดให้ชำระตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนด โดยเฉพาะค่าเสียหายดังต่อไปนี้ให้กำหนดดังนี้

ก. สำหรับรายได้ที่สูญเสียไป ให้ชดใช้ค่าเสียหายเบื้องต้นในวงเงินที่สูญเสียไป แต่ทั้งนี้ ไม่เกินวงเงิน 50,000 บาท เว้นแต่มีเหตุสมควรอย่างอื่น

ข. ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ให้ชดใช้เบื้องต้นเท่าที่ผู้เสียหายได้ใช้จ่ายไปจริง แต่ทั้งนี้ไม่เกินวงเงิน 50,000 บาท เว้นแต่มีเหตุสมควรอย่างอื่น

ค. ค่าใช้จ่ายในการหาที่อยู่ใหม่ ให้ชดใช้เบื้องต้นเท่าที่ผู้เสียหายได้ใช้จ่ายไปจริง แต่ทั้งนี้ไม่เกินเดือนละ 4,000 บาท เป็นเวลาไม่เกิน 1 ปี เว้นแต่มีเหตุสมควรอย่างอื่น

ง. ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่จำเป็น ให้ชดใช้เบื้องต้นตามที่จำเป็น ตามจำนวนเงินและระยะเวลาที่กำหนดให้ชำระตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนด แต่ทั้งนี้ไม่เกินวงเงิน 50,000 บาท เว้นแต่มีเหตุสมควรอย่างอื่น

(4) การให้ทำงานบริการสาธารณะแทนการลงโทษนั้น ให้ศาลกำหนดประเภทของการทำงานบริการสาธารณะประโยชน์ สถานที่ และระยะเวลาตามที่ศาลและผู้กระทำความผิดเห็นสมควร แต่ทั้งนี้ไม่ควรกำหนดให้เกินวันละ 3 ชั่วโมง และไม่เกิน 7 วัน โดยให้พิจารณาด้วยว่าการทำงานนั้น ต้องไม่ก่อความเสียหายแก่สังคมหรือบุคคลอื่น และไม่ก่อให้เกิดภาระเกินสมควรทั้งให้พิจารณาจากวิถีชีวิต การดำรงชีพ ความรับผิดชอบต่อครอบครัวและพิจารณาจากลักษณะหรือประเภทและความเหมาะสมของงาน รวมทั้งระยะเวลาและความสะดวกในการเดินทางไปทำงานด้วย

(5) การให้ละเว้นการกระทำอันเป็นเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัวแทนการลงโทษ เมื่อศาลเห็นว่าตามพฤติการณ์แห่งคดี ยังไม่สมควรลงโทษผู้กระทำความผิด แต่การกระทำของผู้กระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ศาลมีอำนาจที่จะสั่งห้ามมิให้ผู้กระทำความผิดกระทำหรือให้ละเว้นการกระทำดังกล่าว หรือมีคำสั่งอื่นใดในอันที่จะบรรเทาความเดือดร้อนเสียหายที่ผู้เสียหายอาจได้รับต่อไป เนื่องจากการกระทำของผู้กระทำความผิดตามที่ศาลเห็นสมควรได้ โดยศาลอาจกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมให้ผู้กระทำความผิดปฏิบัติเพื่อป้องกันมิให้ผู้นั้นกระทำความผิดขึ้นอีกก็ได้ ตามแต่ศาลจะเห็นสมควร ภายในระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี เว้นแต่มีเหตุสมควรอย่างอื่น

(6) การทำทัณฑ์บนแทนการลงโทษ เมื่อศาลเห็นว่าตามพฤติการณ์แห่งคดียังไม่สมควรลงโทษผู้กระทำความผิด แต่มีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้กระทำความผิดอาจจะก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลในครอบครัวขึ้นอีก ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้ผู้นั้นทำทัณฑ์บนไว้โดยกำหนดจำนวนเงินไม่เกิน 5,000 บาท ว่าผู้นั้นจะไม่ก่อเหตุร้ายดังกล่าวอีกตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่ไม่เกิน 2 ปี และจะสั่งให้มีประกันด้วยหรือไม่ก็ได้

ถ้าผู้ทำทัณฑ์บนกระทำความผิดทัณฑ์บน ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้นั้นชำระเงินไม่เกินจำนวนที่ได้กำหนดไว้ในทัณฑ์บน ถ้าผู้นั้นไม่ชำระให้นำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 และมาตรา 30 มาใช้บังคับ เว้นแต่ผู้ทำผิดทัณฑ์บนเป็นเด็กหรือเยาวชนให้นำบทบัญญัติตาม

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาใช้บังคับ

(7) ในกรณีที่มีการขอความ การถอนคำร้องทุกข์หรือการถอนฟ้องในความผิดตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ให้ศาลจัดให้มีการทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการขอความ การถอนคำร้องทุกข์หรือการถอนฟ้องนั้น โดยอาจรับฟังความคิดเห็นของผู้เสียหายหรือบุคคลในครอบครัวด้วยก็ได้ หากได้ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงและเงื่อนไขดังกล่าวครบถ้วนแล้วจึงให้มีการขอความ การถอนคำร้องทุกข์หรือการถอนฟ้องในความผิดดังกล่าวได้ หากจำเลยฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าว ในข้อนี้หรือข้ออื่นๆ ข้อใดข้อหนึ่ง ให้ศาลมีอำนาจยกคดีขึ้นคำเนินการต่อไป

แต่อย่างไรก็ตามมีการขอความ การถอนคำร้องทุกข์หรือการถอนฟ้อง มีผลเพียงทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไปเฉพาะคดีความผิดต่อส่วนตัวเท่านั้น หากเป็นคดีซึ่งมิใช่ความผิดต่อส่วนตัว การขอความ การถอนคำร้องทุกข์หรือการถอนฟ้องจะมีผลเป็นการระงับ หรือตัดอำนาจพนักงานสอบสวนที่จะสอบสวน หรือพนักงานอัยการที่จะฟ้องคดีต่อไปไม่ ดังนั้นหากเป็นคดีที่พนักงานอัยการฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยหลายข้อหาซึ่งมีทั้งข้อหาที่เป็นความผิดต่อส่วนตัวและข้อหาที่มิใช่ความผิดต่อส่วนตัว แม้ในระหว่างดำเนินคดีผู้เสียหายจะมีการขอความ มีการถอนคำร้องทุกข์หรือมีการถอนฟ้อง ก็จะมีผลเพียงทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไปเฉพาะข้อหาความผิดที่เป็นความผิดต่อส่วนตัวเท่านั้น ส่วนข้อหาความผิดที่มิใช่ความผิดต่อส่วนตัวสิทธินำคดีอาญามาฟ้องยังไม่ระงับ พนักงานอัยการและศาลยังมีอำนาจที่จะดำเนินคดีแก่จำเลยต่อไปได้ แม้จะเป็นความผิดกรณีเดียวกันก็ตาม

3. การมีคำพิพากษาและคำสั่งในคดีความรุนแรงในครอบครัว

หลังจากสืบพยานโจทก์จำเลยหมดแล้ว ศาลต้องพิจารณาคดีโดยพิจารณาพยานหลักฐานในสำนวนว่า จำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ถ้าศาลเห็นว่าจำเลยมิได้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่มีความผิด หรือคดีขาดอายุความ หรือมีเหตุตามกฎหมายที่จำเลยไม่ต้องรับโทษ ศาลก็จะพิพากษายกฟ้อง แต่ถ้าศาลเห็นว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง และไม่มีการยกเว้นโทษตามกฎหมาย ศาลก็จะลงโทษจำเลยตามความผิด สำหรับบุคคลกระทำความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 6,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในกรณีที่ศาลพิพากษาว่า ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวมีความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ศาลมีอำนาจกำหนดให้ใช้วิธีการฟื้นฟู บำบัดรักษา คุ้มครองประพฤติดูแลผู้กระทำความผิด ให้ผู้กระทำความผิดชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ทำงานบริการสาธารณะ ละ

เว้นการกระทำอันเป็นเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว หรือทำทัณฑ์บนไว้ตามวิธีการ และระยะเวลาที่ศาลกำหนดแทนการลงโทษผู้กระทำความผิดก็ได้

4. กระบวนการพิจารณาในคดีความรุนแรงในครอบครัวในการกำกับและควบคุมให้เป็นไปตามคำสั่งศาล

กรณีที่ศาลเห็นว่าโทษจำคุกกระชั้นๆ นั้นไม่เป็นผลดีในการที่จะไปแก้ไขปรับปรุงตัวผู้กระทำความผิด เนื่องจากระยะเวลาสั้นไป การที่เอาคนไปจำคุกในเรือนจำต้องเข้าไปปะปนกับผู้ ที่กระทำความผิดอื่นๆ ซึ่งอาจจะเป็นผู้กระทำความผิดร้ายแรงกว่าก็จะมีผลให้ผู้ถูกจำคุกในระยะ สั้นๆ ได้รับผลร้ายจากการจำคุกมากกว่าที่จะได้รับผลดีจากการปรับปรุงแก้ไข ศาลอาจใช้วิธีการ รอการลงโทษ หรือรอการกำหนดโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ซึ่งเรียกกัน โดยทั่วไปว่า “การรอการลงอาญา” แต่มาตรา 56 ใช้คำว่า “รอการกำหนดโทษ” หรือ “รอการ ลงโทษ” โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

- (1) มีการกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุก และในคดีนั้นศาลจะลงโทษไม่เกิน 3 ปี
- (2) ไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อนแต่ เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ
- (3) เมื่อศาลได้คำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพความผิดหรือเหตุอันอัน ควรปราณีแล้ว ศาลเห็นสมควรจะรอการลงโทษหรือจะรอการลงโทษไว้ก็ได้
- (4) ศาลปล่อยตัวผู้กระทำความผิดไปเพื่อให้โอกาสผู้นั้นกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลจะได้ กำหนดแต่ต้องไม่เกิน 5 ปี นับแต่วันที่ศาลพิพากษา โดยจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติ ของผู้นั้นด้วยหรือไม่ก็ได้

สำหรับกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้คุมประพฤติจำเลยนั้น เงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติเป็นไป ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 56 วรรคสองและวรรคสาม โดยเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติ ของผู้กระทำความผิดนั้น ศาลอาจกำหนดข้อเดียวหรือหลายข้อ ดังต่อไปนี้

- (1) ให้ไปรายงานตัวต่อเจ้าพนักงานที่ศาลระบุไว้เป็นครั้งคราว เพื่อเจ้าพนักงานจะได้ สอบถาม แนะนำ ช่วยเหลือ หรือตักเตือนตามที่เห็นสมควรในเรื่องความประพฤติและการ ประกอบอาชีพ หรือจัดให้กระทำกิจกรรมบริการสังคมหรือสาธารณะประโยชน์ตามที่เจ้าพนักงาน และผู้กระทำความผิดเห็นสมควร
- (2) ให้ฝึกหัดหรือทำงานอาชีพอันเป็นกิจจะลักษณะ
- (3) ให้ละเว้นการคบหาสมาคมหรือการประพฤติดังอื่นอาจนำไปสู่การกระทำความผิด ในทำนองเดียวกันอีก

(4) ให้ไปรับการบำบัดรักษาการติดยาเสพติดให้โทษ ความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจ หรือความเจ็บป่วยอย่างอื่น ณ ตามสถานที่และระยะเวลาที่ศาลกำหนด

(5) เงื่อนไขอื่นๆ ตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนดเพื่อแก้ไข ฟื้นฟู หรือป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดกระทำหรือมีโอกากระทำความผิดซ้ำอีก

เงื่อนไขตามที่ศาลได้กำหนดไว้นั้น ถ้าภายหลังความปรากฏแก่ศาลตามคำขอของผู้กระทำความผิด ผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้นั้น ผู้อนุบาลของผู้นั้น พนักงานอัยการหรือเจ้าพนักงานว่าพฤติการณ์ที่เกี่ยวกับการควบคุมความประพฤติของผู้กระทำความผิดได้เปลี่ยนแปลงไป เมื่อศาลเห็นสมควร ศาลอาจเพิ่มเติมหรือเพิกถอนข้อหนึ่งข้อใดเสียก็ได้ หรือจะกำหนดเงื่อนไขข้อใดที่ศาลยังมีได้กำหนดไว้เพิ่มเติมขึ้นอีกอีกก็ได้

สำหรับผลของการไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขควบคุมความประพฤตินั้น เมื่อความปรากฏแก่ศาลเอง หรือความปรากฏตามคำแถลงของพนักงานอัยการหรือเจ้าพนักงานว่า ผู้กระทำความผิดไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังที่ศาลกำหนดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ศาลอาจดักเตือนผู้กระทำความผิด หรือจะกำหนดการลงโทษที่ยังไม่ได้กำหนดหรือลงโทษซึ่งรอไว้นั้นก็ได้

4.1.2.2 องค์การที่สนับสนุนศาลเยาวชนและครอบครัวในคดีความรุนแรงในครอบครัว

หน่วยงานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ให้ความสำคัญต่อปัญหาความรุนแรงในครอบครัวระดับหนึ่ง ดังจะเห็นได้จากการจัดโครงสร้างองค์กร โดยจัดตั้งศูนย์พิทักษ์เด็ก เยาวชน และสตรี ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเพื่อสนองตอบต่อปัญหาความรุนแรงต่อเด็กและสตรี โดยเฉพาะ แต่บทบาทและอำนาจหน้าที่ของศูนย์ดังกล่าวยังไม่ชัดเจน รวมทั้งไม่มีบุคลากรที่ผ่านการฝึกอบรมเฉพาะปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเพื่อรับผิดชอบโดยตรง ดังนั้นคดีความรุนแรงในครอบครัวยังคงอยู่ในความรับผิดชอบของสถานีตำรวจต่างๆ โดยมีพนักงานสอบสวนรับผิดชอบกรณีอุบัติการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นในเขตอำนาจ

โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ออกระเบียบให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติเกี่ยวกับคดีความรุนแรงในครอบครัว คือ ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยกรณีบางเรื่องที่มีวิธีปฏิบัติเป็นพิเศษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2543 บทที่ 13 สามัญญะวิวัตกัน ข้อที่ 583 กำหนดว่า “ในกรณีที่สามหรือกรียากล่าวหาอีกฝ่ายหนึ่งว่าทำร้ายร่างกายนั้น หากมิได้ใช้อาวุธหรือบาดเจ็บถึงสาหัสหรือเหตุมิได้เกิดในถนนหลวง ประกอบกับการกระทำนั้นได้กระทำไปโดยมิได้มีเจตนาชั่วร้าย เช่น ทำเพื่อตักเตือนสั่งสอน เป็นต้น ให้พนักงานสอบสวนพยายามชี้แจงตักเตือนให้เรื่องยุติกันเสียเมื่อไม่เป็นผลสำเร็จจึงจัดการต่อไปตามรูปคดี แต่ให้เสนอสำนวนการสอบสวนนั้นตามลำดับให้ผู้บังคับบัญชาการพิจารณาสั่งการ และถ้าสามารถส่งตัวสามกรียานั้นไปพร้อมกับสำนวนได้ ก็ให้ส่งไปพร้อมกันด้วย

แม้การทำร้ายร่างกายกันระหว่างสามีภริยานั้นจะได้ใช้อาวุธ หรือบาดเจ็บสาหัส หรือเกิดในถนนหลวงก็ดี หากเห็นเป็นการสมควรก็ให้เสนอเพื่อผู้บังคับการสั่งพิจารณาสั่งการตามความเหมาะสมได้ ทั้งนี้เฉพาะทางราชการต้องการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของครอบครัวเป็นสำคัญ

อนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจในการไต่ถามสืบ หากกระทำความผิดเกิดขึ้นบ่อยครั้งมีเหตุหลายและมีพยานหลักฐานว่าจะเกิดการทำร้ายรุนแรงยิ่งขึ้นก็ให้ดำเนินคดีตามกฎหมายทุกราย”

จากระเบียบปฏิบัติดังกล่าวทำให้พนักงานสอบสวนพยายามไต่ถามสืบประนีประนอมให้คู่สมรสคืนดีกันก่อน ยังไม่ดำเนินคดีทันที ทำให้ผู้หญิงที่ถูกคู่ครองทำร้ายทุบตีมีความรู้สึกว่าการสอบสวนไม่สนใจที่จะดำเนินคดีให้อย่างจริงจัง

การสนองตอบต่อปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเชิงนโยบาย คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2542 เห็นชอบมาตรการแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อสตรี โดยให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรจัดให้มีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งทำหน้าที่สอบสวนเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง และให้กระบวนการสอบสวนเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงที่เด็กและสตรีประสบมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เห็นว่านโยบายดังกล่าวยังจำกัดเฉพาะเด็กและสตรีที่ถูกทำร้ายรุนแรงเท่านั้น หากได้ครอบคลุมถึงผู้ชายหรือผู้สูงอายุที่ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัวไม่น่าจะยังไม่สอดคล้อง รั้งกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 52 วรรคสอง ซึ่งปัจจุบันพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ได้กำหนดให้เจ้าพนักงานตำรวจมีหน้าที่รับแจ้งเหตุการกระทำรุนแรงในครอบครัว หรือเป็นผู้ร้องทุกข์แทนในกรณีที่ผู้ถูกกระทำรุนแรงไม่อยู่ในวิสัยหรือมีโอกาสที่จะร้องทุกข์ได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้มีอำนาจเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ที่เกิดเหตุเพื่อสอบถามผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว ผู้ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัวหรือบุคคลอื่นที่อยู่ในสถานที่นั้น และให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนโดยเร็ว และให้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีฐานะเทียบได้ไม่ต่ำกว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรี มีอำนาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราว ไม่ว่าจะมีคำร้องขอจากบุคคลดังกล่าวหรือไม่

สถาบันอัยการ สำนักงานอัยการได้จัดตั้งศูนย์คุ้มครองสิทธิเด็กและสตรีในส่วนกลางเป็นการปรับปรุงในเชิงโครงสร้างขององค์กร เน้นการคุ้มครองด้านสิทธิแต่ยังขาดความชัดเจนในการดำเนินคดีความรุนแรงในครอบครัว พนักงานอัยการจึงดำเนินคดีความรุนแรงในครอบครัวทำนองเดียวกับคดีอาญาทั่วไป ไม่มีการแยกเฉพาะคดีความรุนแรงในครอบครัว ปัจจุบัน

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ได้ประกาศใช้และมีผลบังคับในวันที่ 12 พฤศจิกายน 2550 คดีอาญาที่เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว พนักงานอัยการต้องยื่นฟ้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจ ซึ่งก็คือศาลเยาวชนและครอบครัว เป็นการแยกการดำเนินคดีความรุนแรงในครอบครัวเป็นการเฉพาะต่างหากจากการดำเนินคดีอาญาทั่วไป

สถาบันทนายความ ในต่างประเทศทนายความที่ว่าความคดีความรุนแรงในครอบครัว รวมทั้งเด็กที่ถูกทารุณกรรมจะต้องได้รับการอบรมเป็นพิเศษ สามารถทำงานร่วมกับผู้ประกอบวิชาชีพอื่นๆ ที่ทำงานด้านเด็กและผู้หญิง เพราะธรรมชาติของคดีความรุนแรงในครอบครัวมีลักษณะยุ่งยากซับซ้อนและต่อเนื่อง เช่น กรณีศาลออกคำสั่งคุ้มครองให้แก่ผู้เสียหายที่ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัว ทนายความจะต้องประสานงานกับเจ้าหน้าที่ศาลเพื่อขอสำเนาคำสั่งคุ้มครอง ประสานกับตำรวจท้องที่ในกรณีผู้ก่อเหตุรุนแรงกระทำหรือมีพฤติการณ์ฝ่าฝืนคำสั่งคุ้มครอง หรือกรณีมีเหตุจำเป็นต้องเข้าไปในเคหสถานหรือที่พักอาศัยของผู้ก่อเหตุรุนแรง เป็นต้น ส่วนสภาพทนายความของไทยยังไม่มีการจัดทำหลักสูตรอบรมทนายความเพื่อว่าความคดีความรุนแรงในครอบครัวหรือเด็กถูกระทำทารุณกรรมเป็นการเฉพาะ เว้นแต่ทนายความที่สนใจว่าความคดีความรุนแรงในครอบครัวหรือคดีเด็กก็ย่อมเกิดความชำนาญ แต่ก็มีความสนใจเฉพาะบุคคลเป็นกรณีไป

4.2 วิเคราะห์ปัญหาคดีความรุนแรงในครอบครัว

กฎหมายที่ใช้ในเรื่องของความรุนแรงที่เป็นความผิดอาญาคู่สมรสนั้น ยังมีปัญหาอยู่ในบางประเด็น และถึงแม้ว่าขณะนี้จะมีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองต่อผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวอยู่แล้ว ก็คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 แต่กฎหมายดังกล่าวก็ยังคงมีข้อบกพร่องไม่สามารถคุ้มครองได้ดีเท่าที่ควรในทุกกรณีที่เกิดขึ้น ซึ่งในเรื่องของความรุนแรงที่เป็นความผิดอาญาระหว่างคู่สมรส เป็นเรื่องภายในครอบครัวที่แต่ละคนต้องพึ่งพาอาศัยกันและต้องใช้ความละเอียดอ่อน ตลอดจนต้องได้รับการดูแลและการให้ความสำคัญจากภาครัฐ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

ปัญหาในเรื่องการให้ความสำคัญต่อสิทธิ เสรีภาพ การให้ความคุ้มครองต่อชีวิตและร่างกาย ตลอดจนทางด้านจิตใจของบุคคล ความเสมอภาคของบุคคล ซึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ได้กำหนดและให้ความสำคัญในเรื่องการคุ้มครองสตรี ตลอดจนบุคคลในครอบครัวให้ปราศจากความรุนแรง ดังปรากฏในเรื่องต่างๆ คือ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (มาตรา 4) ความเสมอภาคโดยไม่คำนึงว่าจะเพศใด ศาสนาใด (มาตรา 5) บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย (มาตรา 35) บุคคลในครอบครัวได้รับความคุ้มครองต่อชื่อเสียง

ตลอดจนความเป็นอยู่ส่วนตัว (มาตรา 35) บุคคลในครอบครัวมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากรัฐให้ปราศจากการใช้ความรุนแรง (มาตรา 52 วรรคสอง) เป็นต้น และถึงแม้จะมีกฎหมายรัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้ความคุ้มครองไว้แล้ว แต่ในทางปฏิบัติองค์กรหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องยังไม่ได้ให้ความสำคัญ ตลอดจนคุ้มครองบุคคลให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของรัฐธรรมนูญเท่าที่ควร กฎหมายที่ออกมาเพื่อสนองตอบวัตถุประสงค์ของกฎหมายรัฐธรรมนูญ ก็ไม่สามารถคุ้มครองต่อการกระทำความผิดอาญาระหว่างสามีภริยา ที่ถือเป็นอาชญากรรมในครอบครัวได้ดีและเหมาะสมเท่าที่ควร เนื่องจากมีข้อจำกัดบางประการซึ่งจะได้กล่าวต่อไป และเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายรัฐธรรมนูญในเรื่องดังกล่าวควรมีการพัฒนาทางด้านองค์กรและบุคลากรให้มีความตระหนัก และให้ความสำคัญตลอดจนเข้ามาช่วยเหลืออาชญากรรมภายในครอบครัวอย่างจริงจังมากขึ้น ประกอบกับกฎหมายลูกที่บังคับใช้เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ต้องดำเนินการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายรัฐธรรมนูญให้มากที่สุด

การดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 หากมองในประเด็นของสิทธิมนุษยชนนับว่าพระราชบัญญัตินี้มีส่วนในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมากในระดับหนึ่ง กล่าวคือ

ประการที่หนึ่ง สิทธิในการได้รับความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การถูกทำร้ายร่างกายหรือได้รับความรุนแรงแม้ภายในครอบครัวก็ถือเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แล้ว เพราะฉะนั้นบุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ที่ปราศจากความหวาดกลัว หรือภัยขู่ใดๆ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ก็มีการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ด้วยการให้การช่วยเหลือเพื่อไม่ให้เหิกความรุนแรงขึ้นอีก เช่น การพิจารณาพิพากษาคดีความรุนแรงในครอบครัวนั้นไม่ว่าการพิจารณาคดีจะดำเนินไปแล้วเพียงใดให้ศาลพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความได้ยอมความกันในข้อพิพาท โดยคำนึงถึงความสุขและการอยู่ร่วมกันในครอบครัว โดยคำนึงถึงหลักการดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง

ประการที่สอง สิทธิในชีวิตร่างกาย กล่าวคือ บุคคลผู้ได้รับความรุนแรงมีสิทธิได้รับการเยียวยาเพื่อบรรเทาทุกข์เบื้องต้น เช่น เจ้าหน้าที่อาจให้บุคคลผู้กระทำความรุนแรงแยกออกจากผู้ได้รับความรุนแรงเพื่อป้องกันไม่ให้มีเหตุร้ายซ้ำอีก ทั้งเจ้าหน้าที่ที่อาจให้ผู้ที่ได้รับความรุนแรงมีการพบจิตแพทย์หรือให้เข้ารับรักษาตัวที่โรงพยาบาลแล้วแต่กรณี ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 32 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตร่างกาย การทรมาน ทารุณกรรมหรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้ แต่การลงโทษตามคำ

พิพากษาของศาลหรือตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้

ประการที่สาม สิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังกล่าวไปแล้วในประการที่หนึ่ง แต่มีข้อเพิ่มเติมรวมไปถึงการสอบสวนที่ต้องเป็นธรรมและต้องละเอียดรอบคอบ เพราะเป็นประเด็นทางจิตใจ เช่น ในขั้นตอนของการสอบปากคำผู้ที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรง พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องจัดให้มีจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์หรือบุคคลที่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงขอร่วมอยู่ด้วยในขณะสอบปากคำเพื่อให้คำปรึกษา ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 40 บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้

(1) บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม

(2) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดีมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

(3) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

(4) เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม ละเมิดสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ

ส่วนปัญหาในเรื่องของมาตรการการลงโทษต่อความรุนแรงที่เป็นความผิดอาหาระหว่างสามีภริยา ไม่ว่าจะเป็นการกระทำความผิดต่อชีวิต การกระทำความผิดต่อร่างกายหรือจิตใจ เป็นต้น ดังปรากฏในบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญา กล่าวคือ

มาตรา 295 กรณีการทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กาย หรือจิตใจ กฎหมายกำหนดให้ระวางโทษจำคุก

มาตรา 297 กรณีมีการกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายจนผู้ถูกกระทำได้รับอันตรายสาหัส กฎหมายก็ได้กำหนดต้องวางโทษจำคุก

มาตรา 290 กรณีมิได้มีเจตนาฆ่าแต่มีการทำร้ายจนทำให้ผู้ถูกกระทำถึงแก่ความตาย กฎหมายก็ได้กำหนดให้ระวางโทษจำคุกเช่นกัน

มาตรา 391 ที่เป็นการผิดลหุโทษกรณีใช้กำลังทำร้ายแต่ไม่ถึงกับเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ประมวลกฎหมายอาญาก็ล้วนแต่กำหนดให้ลงโทษจำคุก หรือปรับทั้งสิ้น

เห็นได้ว่าฐานความผิด หรือประเภทของความผิดที่เกี่ยวกับความรุนแรงที่มีผลต่อชีวิต และร่างกายของผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้กับกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้น มีวัตถุประสงค์มุ่งในเรื่องการลงโทษที่เป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคลผู้กระทำความผิด โดยการปรับ จำคุก กักขัง และประหารชีวิต เพื่อเป็นการบังคับข่มขู่ บังคับให้ผู้กระทำความผิดเกิดความกลัว เช็ดหลาบ หลาบจำ ไม่มีการมุ่งในเรื่องการปรับปรุง แก้ไข บำบัด และฟื้นฟูบุคคลที่เกี่ยวข้องดังกล่าวให้เกิดความสำนึกผิดแต่อย่างใด ทำให้ผู้ที่กระทำความผิดไม่กล้าที่จะกระทำความผิดเนื่องจากกลัวถูกลงโทษ มิได้มีการสร้างความตระหนักต่อบุคคลให้รู้สึกได้ว่า ที่ไม่ทำผิดเนื่องจากแยกแยะออกถึงความดีความชั่ว การลงโทษดังกล่าวอาจจะเหมาะสมกับอาชญากรรมทั่วไป หรือต่อบุคคลที่กระทำความผิดที่ซ้ำแล้วซ้ำเล่ายากแก่การแก้ไขเยียวยา ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าไม่เหมาะสมกับการกระทำความผิดอาญาระหว่างสามภริยาในบางกรณี เช่น ปัญหาความรุนแรงเล็กๆ น้อยๆ เพราะไม่ได้แก้ปัญหาคาใจที่ต้นเหตุ หากแต่เป็นการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุ และไม่ทำให้เกิดผลดีต่อคู่สามภริยาแต่อย่างใด เนื่องจากบุคคลดังกล่าวต้องมีความเกื้อกูลและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการดำรงชีวิตครอบครัว การที่จะมุ่งลงโทษจำคุกอย่างเดียวอย่างอาชญากรรมธรรมดาอาจไม่เหมาะสม โดยมีได้มุ่งที่จะแก้ไขปัญหา ตลอดจนบำบัดทั้งผู้กระทำ ผู้ถูกกระทำ ตลอดจนเครือญาติให้กลับมามีการประสานสัมพันธ์กันต่อไปได้อีก

ซึ่งจากระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ข้อ 583 กรณีการดำเนินการทางกฎหมายเมื่อเกิดความรุนแรงในครอบครัวขึ้นระหว่างสามภริยา หากความรุนแรงดังกล่าวเป็นเพียงการก่อให้เกิดอันตรายต่อร่างกายหรือจิตใจโดยมิได้มีการใช้อาวุธ แต่อาจจะเป็นเพียงการกระทำที่ออกมาในลักษณะที่สามภริยาตีเตือนภริยา หรือความรุนแรงเล็กน้อยอาจจะไม่มีบาดแผล เป็นต้น เมื่อผู้เสียหายได้แจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน ในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนจะให้คู่กรณีได้มีการพูดคุยเจรจากันเพื่อยุติข้อพิพาทดังกล่าว ซึ่งเป็นการดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ข้อ 583 ที่ให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนสามารถดำเนินการดังกล่าวได้ เพื่อมุ่งประสานความสัมพันธ์ในครอบครัว สร้างความปรองดองให้เกิดภายในครอบครัว เนื่องจากระเบียบดังกล่าวเล็งเห็นว่าการดำรงชีวิตของบุคคลในครอบครัวเป็นธรรมดาที่จะต้องมีการกระทบกระทั่งกันบ้าง แต่ภายใต้ความรุนแรงดังกล่าวนั้นยังคงมีความสัมพันธ์อันดีที่เคยทำให้แก่กันมาก่อน โดระเบียบดังกล่าวเล็งเห็นถึงความสัมพันธ์ในครอบครัวมากกว่าการมุ่งลงโทษต่อ

ผู้กระทำความผิด และสืบเนื่องจากประเด็นดังกล่าวส่งผลทำให้ผู้เขียนเห็นว่า กฎหมายของประเทศไทยมิได้ละเลยในการที่จะสร้างให้เกิดความปรองดองขึ้นในครอบครัว

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าจะระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ข้อ 583 จะเป็นกฎหมายที่แสดงให้เห็นถึงการที่กฎหมายของประเทศไทยยังคงไม่ละเลยต่อความรุนแรงที่เกิดระหว่างสามีภริยา พยายามที่จะสร้างสัมพันธอันดีให้เกิดในครอบครัวอีกครั้ง แต่ผู้เขียนมีความเห็นว่ก็ยังมีข้อบกพร่องและไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร คือในเรื่อง ยังขาดกลไกในการติดตามผล เช่น ติดตามพฤติกรรมของผู้กระทำความรุนแรงว่าเมื่อผู้เสียหายได้ให้อภัยแล้ว และกลับไปใช้ชีวิตร่วมกันดังเดิมจะไม่กระทำความรุนแรงดังกล่าวให้เกิดขึ้นอีก สะท้อนให้เห็นว่ามีการสร้างความปรองดองแต่ไม่มีการบำบัดฟื้นฟู แก่ไขผู้กระทำความรุนแรงและผู้ถูกกระทำ

และในปัจจุบัน ถึงแม้จะมีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 มาคุ้มครองบุคคลจากความรุนแรงของบุคคลในครอบครัว ในระดับความรุนแรงที่ไม่เกินขอบเขตความผิดฐานทำร้ายร่างกายดังปรากฏในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 ตลอดจนยังกำหนดให้ความผิดตามมาตราดังกล่าวเป็นความผิดอันยอมความได้ แต่ภาพรวมของกฎหมายฉบับดังกล่าวก็ยังคงมุ่งที่จะประสานความสัมพันธ์ให้คงมีอยู่เป็นหลัก กล่าวคือ กฎหมายฉบับดังกล่าวมุ่งที่จะคุ้มครองต่อบุคคลทุกคนภายในครอบครัวมิใช่แค่เฉพาะคู่สมรสเท่านั้น และในกรณีมีความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นภายในครอบครัวหนึ่ง กฎหมายดังกล่าวมองว่ามีใช่เป็นแค่เรื่องภายในครอบครัวเท่านั้น บุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องต้องเร่งเข้ามาดูแลและให้ความคุ้มครองต่อผู้ถูกกระทำ ไม่ว่าจะเป็นการให้อำนาจต่อบุคคลผู้พบเห็น หรือรับรู้ต่อการกระทำความรุนแรงต่างๆ สามารถแจ้งเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการช่วยเหลือได้ ตลอดจนให้อำนาจต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ในการที่จะเข้าไปในที่เกิดเหตุและสอบถามถึงความรุนแรงดังกล่าวได้มากขึ้น และรวมไปถึงการดำเนินการให้ผู้ถูกกระทำได้รับการตรวจรักษาจากแพทย์ ตลอดจนขอคำปรึกษาจากนักจิตวิทยาได้ กรณีดังกล่าวถือเป็นการฟื้นฟูผู้ถูกกระทำอย่างหนึ่งเช่นกัน

จากการวิเคราะห์ถึงวัตถุประสงค์และขั้นตอนการดำเนินการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ซึ่งเป็นกฎหมายที่เน้นในเรื่องการสร้างความปลอดภัยในครอบครัว การแก้ไขตัวผู้กระทำความผิด ตลอดจนการบำบัดฟื้นฟูผู้ถูกกระทำ แต่กฎหมายฉบับดังกล่าวยังคงมีประเด็นที่ผู้เขียนเห็นว่ายังเป็นปัญหา ซึ่งไม่ครอบคลุมความรุนแรงที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบันซึ่งมีหลายระดับและหลายรูปแบบ กล่าวคือ

กฎหมายฉบับดังกล่าวกำหนดระดับความรุนแรงที่ไม่เกินของเขตของการทำร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 เท่านั้น ความรุนแรงดังกล่าวไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท แต่เนื่องจากลักษณะความรุนแรงที่เกิดขึ้นระหว่างคู่สมรสในปัจจุบันมีหลายระดับ ซึ่ง

กฎหมายก็ไม่ควรละเลยในเรื่องการแก้ไขผู้กระทำความผิด และบำบัดฟื้นฟูผู้ถูกกระทำ แต่ความรุนแรงที่เกินขอบเขตที่กล่าวมานั้นต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมแบบปกติ ที่ต้องเข้าสู่ชั้นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาล และระบบราชทัณฑ์ แสดงให้เห็นว่าจะสิ้นสุดที่การจำคุกเพื่อชดเชยต่อความผิดที่ได้กระทำลงไป ซึ่งเน้นเพียงการลงโทษเพียงอย่างเดียวไม่มีมาตรการบำบัดแก้ไข ฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เนื่องจากถึงแม้จะเป็นความรุนแรงที่อยู่ในขั้นร้ายแรงไม่สามารถที่จะไกล่เกลี่ยเพื่อยุติข้อพิพาทได้ แต่ก็ควรมีกระบวนการในการสร้างความสำนึกผิด ปรับปรุงแก้ไขภายหลังที่ได้ดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมแบบปกติเพื่อลดการกระทำผิดซ้ำอีกในอนาคต

ซึ่งนับแต่พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 มีผลบังคับใช้ บุคลากรในหน่วยงานต่างๆ เช่น ทีมเจ้าหน้าที่ศูนย์พึ่งได้ของโรงพยาบาล ได้แก่ แพทย์ จิตแพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ตำรวจ พนักงานฝ่ายปกครอง เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และอีกหลายหน่วยงานในฐานะอาจเป็นผู้รับแจ้ง หรือผู้พบผู้ทราบเรื่องเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวต่างเกิดความกังวลในทางปฏิบัติว่า กฎหมายกำหนดอะไรบ้าง และจะปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายได้อย่างไร ซึ่งปัญหาเหล่านี้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจในการออกกฎกระทรวงเกี่ยวกับการจัดระบบงานตามที่ มาตรา 13 กำหนดให้อำนาจไว้ เพื่อให้เกิดการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานสอบสวน โรงพยาบาลต่างๆ พนักงานอัยการ ศาล และองค์กรพัฒนาเอกชนให้เป็นไปตามมาตรา 10 มาตรา 11 และมาตรา 12 ได้แก่ วิธีการปฏิบัติ การรับแจ้งเหตุ การเข้าไปยังเคสสถานที่เกิดเหตุ การออกคำสั่งกำหนดมาตรการและวิธีปฏิบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ วิธีการให้ผู้ถูกกระทำเข้ารับการบำบัดรักษา การฟื้นฟูจิตใจ เป็นต้น ซึ่งจากที่ผู้เขียนศึกษามา วิธีการปฏิบัติดังกล่าวเพื่อให้กฎหมายนั้นมีกลไกที่ชัดเจนมากขึ้น ได้มีกฎกระทรวงว่าด้วยระบบงานเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานและการบังคับให้เป็นไปตามมาตรา 10 มาตรา 11 มาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ซึ่งกฎกระทรวงฉบับดังกล่าวจะทำให้ระบบการดำเนินการดังกล่าวที่เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวมีระบบและขั้นตอนมากขึ้น

ส่วนในหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ในเรื่องหลักเกณฑ์เพื่อให้สามารถไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งเพื่อหลีกเลี่ยงไม่ต้องรับโทษจำคุกได้ และบัญญัติให้ความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว เป็นความผิดอันยอมความได้ หากผลของการกระทำความผิดไม่ถึงทำร้ายร่างกายบาดเจ็บสาหัส จึงทำให้คดีดังกล่าวสามารถยอมความโดยมีเงื่อนไขในการประนีประนอมยอมความทั้งในชั้นก่อนฟ้องและใน

ระยะเวลาใดระหว่างการดำเนินคดีได้ ดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 12 แห่งบทบัญญัติดังกล่าว ดังนี้

“มาตรา 12 ในกรณีที่ศาลพิพากษาว่า ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวมีความผิดตามมาตรา 4 ศาลมีอำนาจกำหนดให้ใช้วิธีการฟื้นฟู บำบัดรักษา คุมความประพฤติผู้กระทำความผิด ให้ผู้กระทำความผิดชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ทำงานบริการสาธารณะ ละเว้นการกระทำอันเป็นเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว หรือทำทัณฑ์บนไว้ ตามวิธีการและระยะเวลาที่ศาลกำหนดแทนการลงโทษผู้กระทำความผิดก็ได้

ในกรณีที่มีการขอความ การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้องในความผิดตามมาตรา 4 ให้พนักงานสอบสวนหรือศาล แล้วแต่กรณี จัดให้มีการทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการขอความ การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้องนั้น และกำหนดให้นำวิธีการตามวรรคหนึ่งเป็นเงื่อนไขในการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงดังกล่าวโดยอนุโลม โดยอาจรับฟังความคิดเห็นของผู้เสียหายหรือบุคคลในครอบครัวประกอบด้วยก็ได้ หากได้ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงและเงื่อนไขดังกล่าวครบถ้วนแล้วจึงให้มีการขอความ การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้องในความผิดตามมาตรา 4 ได้ หากผู้ต้องหาหรือจำเลยฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าวให้พนักงานสอบสวนหรือศาลมีอำนาจยกคดีขึ้นคำเนินการต่อไป

หลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา หรือรัฐมนตรีประกาศกำหนด แล้วแต่กรณี”

นอกจากนี้ในมาตรา 16 ยังได้กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือศาลมีอำนาจประนีประนอมเพื่อทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทก่อนการขอความ ได้ด้วย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

“มาตรา 16 เพื่อประโยชน์ในการขอความ ในคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว พนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาล แล้วแต่กรณี อาจตั้งผู้ประนีประนอมประกอบด้วยบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งเป็นบิดามารดา ผู้ปกครอง ญาติของคู่ความหรือบุคคลที่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลเห็นสมควรเพื่อให้คำปรึกษา หรือช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ขอความกันหรืออาจมอบหมายให้นักสังคมสงเคราะห์ หน่วยงานสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลใดช่วยเหลือไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ขอความกันก็ได้

เมื่อผู้ประนีประนอมหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่งได้ดำเนินการไกล่เกลี่ยตามคำสั่งพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลแล้ว ให้รายงานผลการไกล่เกลี่ยต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลแล้วแต่กรณีด้วย ในกรณีที่การไกล่เกลี่ยเป็นผลสำเร็จ บุคคลดังกล่าวจะจัดให้มีการทำสัญญาขอความขึ้นหรือจะขอให้เรียกคู่ความมาทำสัญญาขอความกันต่อหน้าพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลก็ได้

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลเห็นว่าสัญญาขอความไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายและความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลดำเนินการให้เป็นไปตามสัญญาขอความนั้น”

จากบทบัญญัติในมาตรา 12 และมาตรา 16 ข้างต้น แม้ว่ารูปแบบของการขอความในคดีกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว จะมีลักษณะคล้ายกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญาหรือคดีอื่นๆ แต่โดยเนื้อหาของการดำเนินการดังกล่าวมีความประสงค์จะให้สามีกฎียาปรองดองกันและปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกันเองและบุตร อันเป็นการฟื้นฟูสัมพันธภาพที่ดีแก่กัน โดยผู้ประนีประนอมจะเป็นผู้ดำเนินการเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี และกำหนดเงื่อนไขในการที่ต้องปฏิบัติก่อนการขอความมากกว่า ซึ่งไม่ใช่การไกล่เกลี่ยคดีความรุนแรงในครอบครัวตามหลักการและวัตถุประสงค์ของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยเนื้อแท้

ซึ่งในเรื่องการดำเนินการเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยขอความนั้น ได้มีระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการขอความ ถอนคำร้องทุกข์ ในชั้นสอบสวน พ.ศ.2551 ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 12 วรรคสาม และมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 กำหนดวิธีการไกล่เกลี่ย การบันทึกข้อตกลงขอความและการติดตามผลการปฏิบัติตามสัญญาขอความไว้ ในข้อ 4 – 10 ดังนี้

1) ในระหว่างการสอบสวน หากพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเห็นว่า ข้อหากระทำความรุนแรงในครอบครัวหรือการกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นกรณีเดียวกับความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 และพฤติการณ์แห่งคดี ไม่ร้ายแรงพอมีทางปรองดองกันได้หรือคู่กรณีร้องขอ พนักงานสอบสวนอาจจัดให้มีการไกล่เกลี่ยให้ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวกับผู้ต้องหว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวได้ขอความกัน

ให้พนักงานสอบสวนแจ้งนัดให้คู่กรณีได้พูดคุยเจรจาไกล่เกลี่ยขอความกัน โดยอาจตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลทำการไกล่เกลี่ยตามมาตรา 16 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ก็ได้ (ข้อ 4)

2) ในการไกล่เกลี่ยนอกจากคู่กรณีทั้งสองฝ่ายแล้ว ถ้ามีเหตุจำเป็นและสมควรก็ให้ผู้ทำการไกล่เกลี่ยเรียกบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมาให้ความคิดเห็นหรือร่วมไกล่เกลี่ยด้วยก็ได้ แล้วแต่เหตุผลและความจำเป็นแต่ละกรณี

เมื่อคู่กรณีสามารถขอความกันได้ และเงื่อนไขหรือข้อตกลงขอความไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายและความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนก็ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้จัดให้มีการไกล่เกลี่ยทำสัญญาขอความให้ แล้วเสนอสัญญาขอความดังกล่าวให้พนักงานสอบสวน

ผู้รับผิดชอบพร้อมคู่กรณี ไปทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความหรือ ถอนคำร้องทุกข์ ต่อหน้าพนักงานสอบสวนตามมาตรา 12 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

การทำสัญญายอมความให้เป็นไปตามแบบ คร. 9 ทำระเบียบนี้ (ข้อ 5)

3) การไกล่เกลี่ยยอมความนั้นอาจทำได้ทั้งในกรณีที่ได้มีการร้องทุกข์แล้ว หรือกรณีที่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวไม่ประสงค์จะร้องทุกข์ (ข้อ 6)

4) ในระหว่างสอบสวนผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวประสงค์จะยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ในความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวไม่ว่าจะเป็นผลมาจากการไกล่เกลี่ยยอมความหรือไม่ หากความปรากฏชัดว่าเป็นการยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ด้วยความสมัครใจของผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว และไม่อยู่ในอาณัติ ช่มชู้ หรือ หลอกลวงจากบุคคลใดและผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัว รับที่จะปฏิบัติตามเงื่อนไขตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ก็ให้พนักงานสอบสวนจัดทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้น ก่อนการยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ เพื่อให้ผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวปฏิบัติตามภายในระยะเวลาที่เห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินกว่าอายุความฟ้อง แล้วให้ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวและผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัว ลงลายมือชื่อ ตามแบบ คร. 10 ทำระเบียบนี้

ในกรณีมีการแจ้งข้อกล่าวหาว่าผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 295 ด้วย และเป็นกรณีเดียวกับ ข้อกล่าวหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวและเป็นบทที่มีโทษสูงสุด หากคู่กรณีมีความประสงค์ที่จะยอมความกันภายใต้เงื่อนไขตามวรรคหนึ่ง ก็ให้พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจัดให้มีการไกล่เกลี่ยให้ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวและผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวได้มีการยอมความกัน โดยจัดทำเป็นบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความให้

เมื่อทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ ตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง แล้วแต่กรณี ให้พนักงานสอบสวนส่งสำเนาให้ศูนย์ปฏิบัติการที่มีเขตอำนาจและพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบทราบเพื่อติดตามผลการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นดังกล่าว หากคดีดังกล่าวอยู่ระหว่างการขอคัดฟ้องก็แจ้งให้ศาลที่อนุญาตให้คัดฟ้องทราบด้วย (ข้อ 7)

5) ในกรณีที่ผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวจงใจฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่รายงานไปยังพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจ หรือศูนย์ปฏิบัติการที่มีเขตอำนาจ แล้วแต่กรณี (ข้อ 9)

6) เมื่อปรากฏว่าผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขครบถ้วนภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาสั่งโดยมิชักช้า

ในกรณีที่ผู้ต้องหาว่ากระทำความรุนแรงในครอบครัวฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์ ไม่ว่าจะปรากฏจากการรายงานของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือพนักงานสอบสวนเห็นเอง ก็ให้พนักงานสอบสวนยกคดีดังกล่าวขึ้นทำการสอบสวนโดยมิชักช้า แล้วส่งตัวผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นไปยังพนักงานอัยการ เพื่อพิจารณาสั่ง (ข้อ 10)

สำหรับกระบวนการที่ยอมความ ถอนคำร้องทุกข์ในศาลนั้น มีหลักเกณฑ์กำหนดไว้ในข้อ 10 ของระเบียบวิธีปฏิบัติผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาการดำเนินการแก่ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวแทนการลงโทษและเงื่อนไขการยอมความ การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้อง พ.ศ. 2550 ดังนี้

“ข้อ 10 ในกรณีที่มีการยอมความ การถอนคำร้องทุกข์หรือการถอนฟ้องในความผิดตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ให้ศาลจัดให้มีการทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความ การถอนคำร้องทุกข์หรือการถอนฟ้องนั้น และกำหนดให้นำวิธีการตามข้อ 4 ถึงข้อ 9 ข้อเดียวหรือหลายข้อ มาเป็นเงื่อนไขในการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงดังกล่าวโดยอนุโลม โดยอาจรับฟังความคิดเห็นของผู้เสียหายหรือบุคคลในครอบครัวประกอบด้วยก็ได้ หากได้ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงและเงื่อนไขดังกล่าวครบถ้วนแล้วจึงให้มีการยอมความ การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้องในความผิดดังกล่าวได้ หากจำเลยฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าว ในข้อนี้หรือข้ออื่นๆ ข้อใดข้อหนึ่งให้ศาลมีอำนาจยกคดีขึ้นดำเนินการต่อไป”

จากมาตรการในการไกล่เกลี่ยยอมความของกลุ่มกรณีไม่ว่าจะเป็นมาตรการในชั้นก่อนฟ้องคดี หรือระหว่างการพิจารณาคดีหรือกระบวนการก่อนที่ศาลจะพิพากษาลงโทษนั้น เห็นได้ว่ากฎหมายเปิดโอกาสให้มีการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างคู่กรณีเพื่อบรรลุนิติข้อตกลงในการยอมความ ซึ่งมีเป้าหมายในการสร้างความเข้าใจระหว่างกัน และผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้รับการเยียวยาความเสียหายและผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวจะต้องปรับปรุงพฤติกรรมในการปฏิบัติต่อบุคคลในครอบครัว รวมถึงการกำหนดมาตรการคุมประพฤติบางอย่างที่

ก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัวภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด ซึ่งถือได้ว่าเป็นเป้าหมายของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

แต่ถ้าพิจารณากระบวนการในการมีส่วนร่วมของการประชุมเพื่อไกล่เกลี่ยนั้น กรณีตามมาตรา 16 มาตรา 12 วรรคสองของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 และในข้อ 10 ของระเบียบอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาการดำเนินการแก่ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวแทนการลงโทษและเงื่อนไขการขอความ การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้อง พ.ศ. 2550 เห็นได้ว่า กฎหมายและระเบียบนั้นไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรการที่เหมาะสมกับการแก้ไขปัญหในเรื่องดังกล่าว ในทางตรงกันข้ามกลับให้บทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้มีวิชาชีพในทางสังคมสงเคราะห์หรือจิตวิทยา ให้มีบทบาทในการกำหนดมาตรการที่ใช้กับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว

มาตรการดังกล่าวนี้จึงแตกต่างจากการประชุมกลุ่มครอบครัว หรือการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างผู้กระทำความผิดกับผู้เสียหาย (VOM) ตามหลักการและวิธีการของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ที่ให้ความสำคัญต่อการที่ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด จะเป็นผู้เสนอแนวทางออกที่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดนั้น ดังนั้น ในกระบวนการไกล่เกลี่ยขอความของคู่กรณีไม่ว่าจะเป็นมาตรการในชั้นก่อนฟ้องคดี หรือระหว่างการพิจารณาคดีหรือกระบวนการก่อนที่ศาลจะพิพากษาลงโทษ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 นั้น จึงไม่ตรงกับเป้าหมายที่ให้ความสำคัญต่อผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิด และชุมชนในการมีส่วนร่วมในการดำเนินการเกี่ยวกับการหาทางออกของพิพาทที่เกิดขึ้น

จากหลักเกณฑ์ในบทบัญญัติแห่งกฎหมายและข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินการไกล่เกลี่ยขอความระหว่างคู่กรณีในคดีกระทำความรุนแรงในครอบครัวนั้น กล่าวได้ว่ามีแนวคิดในการดำเนินการคล้ายกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ระหว่างคู่กรณี เพื่อให้กลับเข้าไปอยู่ด้วยกันในครอบครัวได้ต่อไป นอกจากนี้รูปแบบในการร่วมประชุมตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 16 นั้น ถือว่าเป็นความร่วมมือกันระหว่างคู่กรณี เจ้าหน้าที่ และคนในครอบครัวหรือนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา แต่ก็ไม่มีบทบัญญัติใดอันเป็นบทบังคับว่าจะต้องดำเนินการให้ครบถ้วนทุกคนตามที่กำหนดไว้ จึงอาจมีการตกลงกันโดยไม่มีผู้ที่เกี่ยวข้องก็ได้ รวมถึงในการดำเนินการดังกล่าวไม่มีการเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายหรือผู้กระทำความผิดได้เปิดเผยความรู้สึกที่เป็นสาเหตุของการกระทำความผิด หรือผลกระทบที่ได้จากการกระทำความผิดซึ่งเป็นการทำความ

เข้าใจซึ่งกันและกัน แต่ไปเน้นที่การประชุมนั้นเป็นไปเพื่อตกลงให้บรรลุการยอมรับในความในคดีความผิดต่อส่วนตัว

ส่วนการกำหนดข้อตกลงในการยอมรับความโดยมีเป้าหมายที่จะกำหนดวิธีการให้ผู้กระทำความรุนแรงต้องปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง รวมถึงการชดเชยค่าเสียหายด้วยนั้น การประชุมในลักษณะนี้ถือเป็นรูปแบบของการประชุมกลุ่มครอบครัวรูปแบบหนึ่ง แต่หลักเกณฑ์และวิธีการที่จะทำให้ทั้งสองฝ่ายได้พบปะและเล่าความรู้สึกต่างๆ นั้น ยังไม่ปรากฏในระเบียบหรือหลักเกณฑ์ในปัจจุบัน จึงเป็นปัญหาและแนวทางปฏิบัติที่อาจเกิดปัญหาได้ว่า หากจะดำเนินการตามมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 นั้น บทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยและกระบวนการการไกล่เกลี่ยเพื่อจะก่อให้เกิดข้อตกลงที่เป็นมาตรการฟื้นฟูผู้กระทำความผิด และการเยียวยาความเสียหายและความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีนั้น จะต้องดำเนินการอย่างไร เพราะไม่ได้มีมาตรฐานและแนวปฏิบัติที่ชัดเจน นอกจากนี้ ยังมีปัญหาว่าองค์กรใดจะเป็นผู้ติดตามผลของการดำเนินการให้เป็นไปตามข้อตกลง และหน่วยงานที่จะรายงานต่อศาลหรือเจ้าพนักงานควรเป็นหน่วยงานใด มิฉะนั้นการยอมรับความดังกล่าวอาจเป็นเพียงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและเป็นมาตรการแทนการลงโทษ โดยการประชุมดังกล่าวไม่ได้มีแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์หรือหาทางออกในลักษณะที่เป็นรูปธรรมของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

อีกทั้ง หากพิจารณาถึงรูปแบบ และขั้นตอนในวิธีพิจารณาความคดีความรุนแรงในครอบครัว ในมาตรา 8, มาตรา 12, มาตรา 15 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 นั้น ทำให้เห็นได้ว่า หลังจากที่พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นให้พนักงานอัยการแล้ว หากคดีจะขึ้นสู่การพิจารณาของศาลได้ ในชั้นพิจารณาสั่งคดีของพนักงานอัยการนั้น พนักงานอัยการต้องมีคำสั่งให้ฟ้องคดี แต่ปรากฏว่า เมื่อคดีความรุนแรงในครอบครัวขึ้นสู่การพิจารณาในชั้นศาลแล้ว มาตรา 15 แห่งบทบัญญัติดังกล่าวกลับกำหนดให้ศาลพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความยอมรับความกัน โดยมุ่งถึงความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันในครอบครัวเป็นสำคัญ อันแสดงถึงลักษณะการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่ดึงข้อพิพาทต่างๆ เข้าสู่ระบบและถูกผูกขาดโดยรัฐมากเกินไป ที่รัฐเข้ามาจัดการทั้งหมดทั้งระบบ อีกทั้งยังไม่มีมาตรการเบี่ยงเบนคดีที่เหมาะสมที่นำมาใช้กับคดีความรุนแรงในครอบครัว เพื่อเป็นการลดขั้นตอนและภาระในการพิจารณาคดีของศาล แต่กลับแก้ปัญหาโดยการผลักภาระหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมไว้ที่ศาลเพียงองค์กรเดียว สะท้อนถึงลักษณะของกระบวนการยุติธรรมของไทยได้ว่า ขาดการแก้ปัญหาในเชิงระบบ ไม่สามารถแก้ไขปัญหาคือครบทุกมิติและรอบด้านได้ในกระบวนการเดียว ขาดการประสานงานระหว่างองค์กรในกระบวนการยุติธรรม และยึดติดกับการ

พิจารณาคดีในรูปแบบเดิมๆ ที่มองว่าหากเกิดข้อพิพาทแล้วต้องให้ศาลเป็นผู้ตัดสินคดีความเท่านั้น โดยละเลยต่อความสำคัญของรูปแบบกระบวนการพิจารณาคดีทางเลือก

เมื่อพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ต้องการกำหนดรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอน ที่มีลักษณะแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป ในขณะที่เดียวกันก็มุ่งที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด และปกป้องคุ้มครองผู้ที่ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวด้วย ผู้เขียนเห็นว่า จึงไม่มีความจำเป็นใดที่จะดึงคดีความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นระหว่างคู่สมรสขึ้นสู่การพิจารณาของศาลเสียทั้งหมด แต่หากมีการกำหนดถึงรูปแบบการพิจารณาคดีที่เหมาะสม หรือมาตรการการเบี่ยงเบนคดีความรุนแรงในครอบครัว ในชั้นสังคดีของพนักงานแล้ว ย่อมจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในกระบวนการยุติธรรมมากกว่า อีกทั้งยังเป็นการลดปริมาณคดีอีกช่องทางหนึ่งด้วย โดยเห็นว่าสมควรนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ด้วยวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัว(Family Group Conference) และวิธีการลงโทษโดยที่ประชุม(Circle Sentencing) มาปรับใช้เพื่อเบี่ยงเบนคดีความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นระหว่างคู่สมรส ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

4.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบคดีความรุนแรงในครอบครัวตามกฎหมายไทย กับกฎหมายต่างประเทศ

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของประเทศไทยในขณะนี้ ถือได้ว่าเป็นอาชญากรรมอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว ซึ่งส่วนมากจะเกิดขึ้นระหว่างคู่สมรส และมีแนวโน้มเพิ่มและรุนแรงขึ้น ในขณะที่เดียวกันระบบกฎหมายก็ต้องมีการพัฒนาให้มีความก้าวหน้าและใช้ได้เหมาะสมกับสภาพเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งหากกล่าวถึงปัญหาเรื่องความรุนแรงระหว่างคู่สมรสแล้ว ในต่างประเทศนั้นได้เล็งเห็นและให้ความสำคัญกว่าประเทศไทย เนื่องจากต่างประเทศได้มีการพัฒนากฎหมายในเรื่องดังกล่าวมาก่อนประเทศไทย ดังที่กล่าวถึงมาตรการทางกฎหมายกรณีความรุนแรงระหว่างคู่สมรสในต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นมาตรการทางอาญา เช่น แนวคิดเรื่องการเบี่ยงเบนคดีความผิดเล็กน้อยออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยการใช้มาตรการอื่นแทนการดำเนินคดีอาญา เช่น การชะลอการฟ้อง และมาตรการด้านโทษ เช่น การคุมประพฤติ การจำคุกวันสุดสัปดาห์ การให้ผู้กระทำผิดเข้ารับการบำบัดทางจิต หรือกรณีการมีคำสั่งคุ้มครอง เช่น คำสั่งศาลห้ามมิให้คู่สมรสทำร้ายซึ่งกันและกันอีก และยังมีกระบวนการให้คำปรึกษากระบวนการประนีประนอมข้อพิพาทในบางประเทศ เช่น ประเทศออสเตรเลีย และประเทศอังกฤษ ได้มีการกำหนดบทบาทของตำรวจมากขึ้น เช่น การให้ตำรวจจัดตั้งกองทุนขึ้นเพื่อให้บริการด้านการปรึกษาแนะนำครอบครัว และให้บริการแทรกแซงฉุกเฉินตลอด 24 ชั่วโมง และอย่างเช่นใน

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดให้สถานตำรวจได้มีการพัฒนาตำรวจให้มีความเชี่ยวชาญในการให้คำปรึกษาแนะนำ และกำหนดอำนาจหน้าที่ตำรวจไว้เป็นพิเศษในการช่วยเหลือนำคู่สมรสที่ถูกทำร้ายไปยังสถานพยาบาลทางการแพทย์ และหากผู้เสียหายประสงค์จะย้ายออกจากบ้าน ตำรวจก็มีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือในการขนย้ายทรัพย์สินส่วนตัว เพื่อให้ผู้เสียหายไปอยู่ในสถานที่อื่นที่ปลอดภัยกว่า เป็นต้น และมาตรการทางอาญาที่นำมาใช้กับผู้กระทำความผิดในต่างประเทศนั้น จะมีการคุมประพฤติ การจำคุก และมาตรการอื่นๆ เช่น การควบคุมตัวในวันสุดสัปดาห์หรือการควบคุมในเวลากลางวัน รวมทั้งการสั่งให้ผู้กระทำความผิดเข้ารับการบำบัดเยียวยา โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของคำพิพากษา ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นประเทศสหรัฐอเมริกาหรือประเทศอังกฤษยังให้ความสำคัญในเรื่องการออกคำสั่งคุ้มครองการให้คู่สมรสแยกกันอยู่เป็นการชั่วคราวเพื่อให้อีกฝ่ายที่ถูกทำร้ายได้รับความปลอดภัยมากขึ้น ออกคำสั่งไม่ให้คู่สมรสกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด โดยสรุปแล้วจะเห็นว่าที่กล่าวมาในข้างต้นเป็นวิธีการยุติข้อพิพาทแบบยืดหยุ่น สมานฉันท์เพื่อประสานความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณี โดยจะไม่เป็นการลงโทษที่เป็นการลงโทษที่เป็นการจำคุกอย่างเดียว แต่เน้นช่วยเหลือเพื่อให้ได้รับการคุ้มครองและบำบัดผู้กระทำความผิดควบคู่กันไป

ภาพรวมของกฎหมายในต่างประเทศที่ได้ให้ความสำคัญกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ทำให้เป็นบรรทัดฐานให้กฎหมายไทยมีการพัฒนาตามไปด้วยในเรื่องดังกล่าว โดยได้กำหนดพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ขึ้นมาเพื่อคุ้มครองบุคคลผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำความรุนแรงในครอบครัว โดยเฉพาะ ซึ่งถือได้ว่าการพัฒนากฎหมายให้มีความก้าวหน้าทัดเทียมนานาประเทศ ซึ่งกฎหมายฉบับดังกล่าวก็ได้กล่าวถึงในลักษณะที่คล้ายๆ กับของต่างประเทศ กล่าวคือ มุ่งให้ความคุ้มครองเหยื่อตลอดจนฟื้นฟูเหยื่อและบำบัดรักษา แก้อาการผู้กระทำความผิด ป้องกันมิให้กระทำความผิดซ้ำ คำนึงถึงความสัมพันธ์ภายในครอบครัวเป็นหลัก แต่ถึงอย่างไรกฎหมายต่างประเทศก็ได้ให้ชุดในการที่จะพัฒนากฎหมายให้สามารถใช้ให้ได้ผลในเรื่องการลดอาชญากรรมกลับยังคงพัฒนาไปอีกระดับหนึ่ง โดยในต่างประเทศได้เล็งเห็นและให้ความสำคัญกับแนวคิดใหม่ คือ แนวความคิดของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ซึ่งในหลายๆ ประเทศกำลังให้ความสนใจเป็นอย่างมากในขณะนี้ ไม่ว่าจะเป็น

ประเทศเยอรมนีที่ให้ความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นอย่างมาก อีกประเทศหนึ่ง เนื่องจากช่วงระยะเวลาไม่นานมานี้ประเทศเยอรมนีเป็นประเทศหนึ่งที่ประสบปัญหาจำนวนการเกิดอาชญากรรมมากขึ้น และเพื่อต้องการที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวประเทศเยอรมนีจึงเน้นในเรื่องการแก้ไขตัวผู้กระทำความผิดและผู้เสียหาย ส่งผลให้ประเทศเยอรมนีนำมาตรการในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาใช้ในการกระทำความผิดอาญา โดยเริ่มนำมาใช้เป็นครั้งแรก

ในคดีความผิดเกี่ยวกับเด็ก ซึ่งบัญญัติไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดของเยาวชนใน มาตรา 10 และมาตรา 45 ที่ให้อำนาจอัยการละเว้นจากการดำเนินคดี ถ้าเห็นว่าเยาวชนผู้กระทำความผิดตั้งใจที่จะดำเนินการไกล่เกลี่ย และได้พัฒนามาเรื่อยๆ จนใช้กับการกระทำความผิดของผู้ใหญ่ด้วย ซึ่งได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 153 a ที่ให้อำนาจอัยการละเว้นหรืองดเว้นการดำเนินคดีโดยความยินยอมของศาลที่พิจารณา และความยินยอมของผู้ถูกกล่าวหา หากได้มีการชดเชยความเสียหาย หรือหากการไกล่เกลี่ยตามโครงการไกล่เกลี่ยเป็นผลเป็นต้น จะเห็นได้ว่ากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ในรูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในประเทศเยอรมนีสามารถดำเนินการได้ 2 ขั้นตอน กล่าวคือ เป็นกรณีที่ดำเนินการเพื่อยุติคดีในชั้นอัยการ โดยพิจารณาจากผลการไกล่เกลี่ยที่เกิดขึ้น หากผลการไกล่เกลี่ยเป็นผลสำเร็จให้อัยการยุติคดี และเป็นการดำเนินการในชั้นศาลเพื่อนำผลของการไกล่เกลี่ยที่เกิดขึ้นให้ศาลใช้ประกอบการทำคำพิพากษาว่าจะลงโทษสถานเบา หรือยกเว้นโทษแก่ผู้กระทำความผิด

ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้นำโครงการประนีประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดมาใช้ร่วมกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยให้ดุลพินิจแก่ตำรวจ พนักงานอัยการ และศาลในการเบี่ยงเบนคดี กระบวนการไกล่เกลี่ยของสหรัฐอเมริกาสามารถนำมาใช้ได้เกือบทุกประเภทความผิด ซึ่งจำนวนคดีที่นำโครงการกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้จะใช้ทั้งคดีที่เด็กกระทำความผิด และรวมถึงคดีที่มีความร้ายแรง อย่างเช่น ความผิดฐานประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ซึ่งมีองค์กรเฉพาะที่รับผิดชอบทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยคือ The American Bar Association's Special Committee on Alternative Means Disputes Resolution โดยเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการกำหนดว่าจะเข้าสู่โครงการไกล่เกลี่ยหรือไม่ก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งประสบความสำเร็จอย่างมากในการลดและจัดการกับอาชญากรรม เพราะเจ้าหน้าที่บ้านเมืองของญี่ปุ่นได้เรียนรู้ว่า การแก้ไขผู้กระทำความผิดและการฟื้นฟูชุมชนเป็นเรื่องสำคัญ ไม่ว่าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ และศาลต่างมีความคิดร่วมกันที่จะแก้ไขปัญหาผู้กระทำความผิดยิ่งกว่าการลงโทษโดยตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคม ซึ่งส่วนใหญ่แล้วผู้กระทำความผิดในประเทศญี่ปุ่นมักจะให้การรับสารภาพ ผู้กระทำความผิดจะต้องขอให้ผู้เสียหายให้อภัย โดยการทำเป็นหนังสือ พร้อมทั้งชดเชยค่าเสียหายเพื่อบรรเทาทุกข์ ตลอดจนบุคคลในครอบครัวที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันวางมาตรการควบคุม เพื่อไม่ให้ผู้กระทำความผิดกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก โดยนำหนังสือดังกล่าวมามอบให้กับพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาล เพื่อนำมาพิจารณาประกอบการดำเนินการกับผู้กระทำความผิด ซึ่งในประเทศญี่ปุ่นนั้นองค์กรที่ทำงานเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้อาชญากรรมในประเทศญี่ปุ่นลดลงเป็นอย่างมาก

ประเทศออสเตรเลียก็เช่นกัน ที่ให้ความสนใจกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสามานฉันท์ โดยนำมาใช้ในสถานีตำรวจในเมือง Wagga Wagga กับการกระทำความผิดอาญา ได้มีการนำมาใช้กับการกระทำความผิดของเด็กเป็นอันดับแรก โดยได้เริ่มมีการประชุมครอบครัวใช้ในต้นปี ค.ศ.1994 และขยายมาใช้ในการกระทำความผิดของผู้ใหญ่ด้วยประมาณปี ค.ศ.1995 โดยประเทศออสเตรเลียมีการติดตามผลของกระบวนการดังกล่าวอย่างจริงจัง ส่งผลให้กระบวนการดังกล่าวตอบสนองต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างมากไม่ว่าจะเป็น ผู้กระทำความผิด ผู้เสียหาย บุคคลในครอบครัว และชุมชน

จะเห็นได้ว่า ในต่างประเทศได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสามานฉันท์เป็นอย่างมาก จึงมีความเห็นว่า ประเทศไทยถึงแม้จะมีระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ข้อ 583 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 บังคับใช้กับคดีความรุนแรงในครอบครัวอยู่แล้วในปัจจุบันก็ตาม แต่จากระเบียบฯ และพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าวยังไม่ปรากฏเรื่องการเบี่ยงเบนคดีออกจากระบบการดำเนินกระบวนการพิจารณาความแต่อย่างใด แต่กลับผลักดันคดีความรุนแรงในครอบครัวเข้าสู่ระบบทั้งหมดโดยไม่จำเป็น โดยให้ศาลซึ่งเป็นองค์กรในกระบวนการยุติธรรมในลำดับท้าย เป็นผู้จัดการปัญหาแต่เพียงองค์กรเดียว ซึ่งให้เห็นถึงปัญหาการขาดการประสานงานหรือทำงานร่วมกันอย่างมีระบบขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย

เพื่อให้กฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันเกิดประสิทธิภาพและความเหมาะสมกับกรณีที่เกิดขึ้นจริงในสังคม เห็นควรนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสามานฉันท์มาปรับใช้ เพื่อเบี่ยงเบนคดีความรุนแรงในครอบครัวออกจากระบบการดำเนินกระบวนการพิจารณาความตามปกติ ควบคู่ไปกับการดำเนินการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อให้กฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 เกิดความสมบูรณ์และบรรลุซึ่งวัตถุประสงค์มากยิ่งขึ้น อีกทั้งเพื่อให้ผู้เสียหายและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแก้ไขปัญหาดังกล่าวมากขึ้นกว่าที่จะให้รัฐดำเนินการแต่เพียงฝ่ายเดียว อันเป็นการพัฒนาระบบกฎหมายไทยต่อไป

กระบวนการยุติธรรมเชิงสามานฉันท์ เกิดจากการเปลี่ยนแปลงแนวคิดและวิธีคิดที่มีต่ออาชญากรรมและการตกเป็นเหยื่อ จากเดิมที่มองว่าอาชญากรรมเป็นการกระทำที่ต่อต้านและเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐ รัฐต้องเข้ามาดำเนินการ เหยื่อและผู้เสียหายไม่มีส่วนในกระบวนการ แต่กระบวนการยุติธรรมเชิงสามานฉันท์มองว่าอาชญากรรมเป็นการกระทำที่ต่อต้าน และเป็นปฏิปักษ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคล ระหว่างผู้กระทำความผิดและเหยื่อ ดังนั้นกระบวนการยุติธรรมเชิงสามานฉันท์จึงมุ่งแก้ปัญหาคความขัดแย้งโดยให้ผู้กระทำความผิดได้แสดงความรับผิดชอบในการ

กระทำของเขา และให้ความช่วยเหลือและบรรเทาผลร้ายแก่เหยื่อ โดยมีเป้าหมายสุดท้ายอยู่ที่ให้คู่กรณีรู้สึกว่ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอาจยุติได้ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ให้ความสำคัญกับเหยื่อโดยให้ผู้กระทำความผิดยอมรับในหลักการตัดสินของเหยื่อและสมาชิกในชุมชน ด้วยการฟื้นฟูบำบัด และปรับพฤติกรรมให้เป็นคนดี ซึ่งแตกต่างจากกระบวนการทศน์เพื่อการแก้แค้นที่ให้ความสนใจในการลงโทษ การจำคุก ปรับ หรือรอลงอาญา แต่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบ ความปรองดอง และการยุติข้อขัดแย้ง กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จึงมีกระบวนการทศน์ที่แตกต่างจากกระบวนการยุติธรรมแบบเดิมคือ

- 1) ให้ความสนใจในการฟื้นฟูเหยื่อในกระบวนการยุติธรรมมากกว่าให้คุณค่าในเรื่องการลงโทษผู้กระทำความผิด
- 2) ยกระดับความสำคัญของเหยื่อในกระบวนการยุติธรรมให้มากขึ้น ทั้งการให้เหยื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขผู้กระทำความผิด
- 3) เรียกร้องให้ผู้กระทำความผิดแสดงความรับผิดชอบโดยตรงต่อบุคคล และหรือชุมชนที่ตกเป็นเหยื่อจากการกระทำของเขา
- 4) กระตุ้นและสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้องในการแสดงความรับผิดชอบต่อผู้กระทำความผิด และให้การช่วยเหลือสนับสนุนในการตอบสนองความต้องการของเหยื่อและผู้กระทำความผิด
- 5) ให้ความสำคัญกับผู้กระทำความผิด แสดงความรับผิดชอบต่อการกระทำของเขา และการชดใช้และบรรเทาผลร้ายจากการกระทำมากกว่าการลงโทษอย่างเฉียบขาด
- 6) ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อชุมชนในการปรับพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด เพราะมองว่าอาชญากรรมอยู่ในบริบทของสังคมและมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่นๆ ของสังคม ดังนั้น การดำเนินงานตามแนวคิดของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จึงต้องมีการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ผู้กระทำความผิด เหยื่อ และชุมชนที่ไม่เหมือนกับกระบวนการยุติธรรมแบบเดิมที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานศาล กรมคุมประพฤติ ระบบราชทัณฑ์ และผู้กระทำความผิดเท่านั้น

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เป็นเรื่องใหม่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การที่จะนำแนวคิดของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้กับคดีความรุนแรงในครอบครัวในประเทศไทยนั้น ต้องพิจารณาถึงข้อดีข้อเสียที่จะเกิดขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นถึงความน่าเชื่อถือและคุณภาพของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ตลอดจนประสิทธิภาพของวิธีการ

สมานฉันท์ที่สามารถนำมาปรับใช้กับคติความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งจากการศึกษานั้นผู้เขียนสามารถจำแนกข้อดีและข้อเสียได้ ดังต่อไปนี้

ข้อดี

1) เป็นกระบวนการที่ช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายแก่ผู้เสียหายในกรณีที่สามารถบรรลุข้อตกลงจากการไกล่เกลี่ยได้เป็นผลสำเร็จ ข้อตกลงดังกล่าวจะถูกจัดทำเป็นเอกสารหรือสัญญาที่ผูกพันคู่พิพาท ส่งผลให้เป็นการระงับข้อพิพาททางแพ่ง ผู้เสียหายจึงไม่ต้องฟ้องร้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายอีก

2) แม้การไกล่เกลี่ยไม่เป็นผลสำเร็จ คู่พิพาทยังมีความรู้สึกเข้าใจกัน มีความรู้สึกที่ดีต่อกัน เข้าใจความต้องการของแต่ละฝ่าย เข้าใจถึงปัญหาอันเป็นสาเหตุแห่งข้อขัดแย้ง จุดอ่อนจุดแข็งและจุดยืนของแต่ละฝ่าย จึงกล่าวได้ว่ากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นการเปิดโอกาสให้คู่กรณีได้ปรับความเข้าใจและรับรู้ความรู้สึกร่วมกันในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

3) เป็นทางออกที่ดีสำหรับผู้กระทำผิดที่อาจไม่ต้องรับโทษจำคุก ให้อยู่ภายใต้การควบคุมและสอดส่อง และ/หรือซ่อมแซมความเสียหายให้กับเหยื่ออาชญากรรม และ/หรือทำงานบริการสาธารณะทดแทนความเสียหาย โดยให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของเงื่อนไขการควบคุมความประพฤติ

4) เป็นการเปิดโอกาสให้แก่ผู้กระทำความผิด ดังนี้

(1) แสดงออกซึ่งความรู้สึกสำนึกเสียใจในการกระทำของตน ตลอดจนผลอันเกิดจากการกระทำนั้น

(2) ผู้กระทำความผิดได้รับการเตรียมตัวให้พร้อมที่จะได้รับความช่วยเหลือและสงเคราะห์ในขั้นตอนการควบคุมและสอดส่องต่อไป อันจะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขฟื้นฟูซึ่งโอกาสนี้หากผู้กระทำความผิดแสดงความรู้สึกรับผิดชอบ เสียใจต่อการกระทำของตนและขอขมาผู้เสียหายอาจเป็นการจูงใจให้ได้รับการอภัยจากผู้เสียหาย

5) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เสียหาย ดังนี้

(1) ระบายความรู้สึกอันได้รับจากการกระทำนั้น

(2) มีโอกาสได้รับคำชี้แจงจากผู้กระทำผิดสำหรับคำถามที่ผู้เสียหายยังติดใจอยู่

(3) ได้รับความช่วยเหลือและสงเคราะห์ เพื่อบรรเทาผลร้ายอันเกิดจากการกระทำ

นั้น

(4) มีโอกาสได้เข้าใจถึงสาเหตุของการกระทำความผิด

(5) การที่คู่กรณีและผู้ที่เกี่ยวข้องที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำนั้น รวมถึงผู้มีหน้าที่ในการแก้ไขฟื้นฟูและช่วยเหลือสงเคราะห์ได้มีโอกาสเต็มที่ในการเจรจาและแสดงความ

คิดเห็นอย่างเปิดใจในสภาพที่มีกติกาก่อนหน้า ทุกคนให้ความเคารพในความเสมอภาค ปฏิบัติต่อกันฉันท์มิตร จึงเป็นบรรยากาศที่ดียิ่งกว่าบรรยากาศเคร่งเครียดในศาล

(6) การไกล่เกลี่ยนี้มุ่งส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดีระหว่างคู่กรณี ฝ่ายละวางสัมพันธภาพให้มั่นคงตลอดเวลา เป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

6) เป็นการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในระดับจิตสำนึก

7) ผู้กระทำความผิดสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้อีกครั้งจากการให้อภัยของผู้เสียหาย

8) กระบวนการนี้ไม่ได้เป็นการลดทอนอำนาจศาลแต่อย่างใด

9) เป็นการสร้างสันติภาพและความสมานฉันท์ขึ้นในสังคม

10) เป็นการลดปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาล หากมีการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ประกอบดุลพินิจในการสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ

ข้อเสีย

1) ต้องเร่งพัฒนาบุคลากรที่มีอำนาจในการไกล่เกลี่ยระหว่างผู้กระทำความผิดและผู้เสียหาย

2) ทำให้กรมคุมประพฤติมีภาระหน้าที่เพิ่มขึ้น

ฉะนั้นจึงเห็นได้ว่าการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้เพื่อเบี่ยงเบนคดีความรุนแรงในครอบครัวนั้นมีข้อดีมากกว่าข้อเสีย จึงสมควรที่ประเทศไทยจะปรับกระบวนการทศน์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาใหม่ โดยการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้เพื่อเบี่ยงเบนคดีความรุนแรงในครอบครัว เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4.4 วิเคราะห์ความเหมาะสมในการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้เพื่อเบี่ยงเบนคดีความรุนแรงในครอบครัว

จากเดิมที่การบริหารงานกระบวนการยุติธรรมในเชิงแก้แค้นทดแทน (Retributive Justice) นั้น ทำให้เกิดปัญหาภายใต้กระบวนการทศน์เชิงแก้แค้นทดแทน ซึ่งเป็นกระบวนการยุติธรรมตามกระแสหลัก ซึ่งประเทศไทยเองก็ประสบกับปัญหาดังกล่าวด้วยเช่นกัน อันมีประเด็นปัญหาที่สำคัญ คือ¹³

¹³ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ ก (2545). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ : ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย. หน้า 7.

1) กระบวนการยุติธรรมนั้นผูกขาดโดยรัฐมากเกินไป เป็นเรื่องที่รัฐเข้ามาจัดการเองทั้งหมด ทั้งระบบ โดยไม่มีพื้นที่ให้ชุมชนและประชาสังคมเข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมเป็นปัญหาหนึ่งซึ่งมีความสำคัญ

2) กระบวนการยุติธรรมนั้น มุ่งเน้นที่จะเอาผู้กระทำผิดมาลงโทษ ในบางครั้งล้มที่จะให้ความสำคัญต่อผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม

3) กระบวนการยุติธรรมจะดึงคดีข้อพิพาทเข้ามาสู่ระบบ ไม่มีกระบวนการส่งเสริมให้มีการแก้ไขปัญหามุมชน การยุติปัญหาในชั้นตำรวจ ชั้นพนักงานอัยการเท่าที่ควร มีแต่การดึงคดีเข้าไปสู่ระบบของศาล ซึ่งจะทำให้ศาลมีภารกิจมากขึ้น จำนวนคดีก็จะไหลไปสู่ราชทัณฑ์ ทำให้ราชทัณฑ์มีภารกิจค่อนข้างมากเกินไปกว่ากำลังที่จะรับได้ ทำให้ผู้กระทำผิดไม่ได้รับการฟื้นฟูที่เหมาะสม เพราะทรัพยากรที่จำกัด และไม่สามารถที่จะกลับมาเป็นพลเมืองดีของสังคม

ดังนั้นต้องมีระบบการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่มีประสิทธิภาพในการแก้ไขฟื้นฟู เพื่อให้สามารถกลับตัวเป็นพลเมืองดีของสังคม โดยไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก ซึ่งกระบวนการยุติธรรมของไทย ยังไม่ประสบความสำเร็จในส่วนนี้ กล่าวคือ¹⁴

1) ยังคงละเลยหรือมองข้ามความสำคัญของกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด เพราะว่าความคิดของนักกฎหมายในกระบวนการยุติธรรม ยังผูกติดอยู่เพียงการวินิจฉัยข้อถูกผิดของการกระทำ แต่หลังจากการชี้ข้อถูกผิดเช่นนั้นแล้ว ผู้กระทำผิดจะได้กลับตัวเป็นคนที่มีประโยชน์แก่สังคมได้หรือไม่เพียงใด ยังมีการคำนึงถึงน้อยมาก

2) ระบบการกำหนดโทษยังมีได้คำนึงถึงภูมิหลังของผู้กระทำผิดกันอย่างจริงจัง ซึ่งกฎหมายเปิดช่องให้ทำได้ มีการนำรายงานของพนักงานคุมประพฤติมาใช้บ้าง แต่ก็ยังไม่แพร่หลายในทุกกรณี ทำให้การกำหนดโทษในบางคดีไม่เหมาะสมกับความผิด

3) ระบบราชทัณฑ์ไม่สามารถแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดได้อย่างแท้จริง ด้วยเหตุผลที่ราชทัณฑ์ในปัจจุบันต้องรับภาระควบคุมผู้ต้องขังและนักโทษจำนวนมาก เกินกว่าความสามารถที่จะดูแลได้อย่างทั่วถึง ซึ่งเป็นผลมาจากการใช้โทษจำคุกมากเกินไป ทำให้ระบบราชทัณฑ์มีปัญหาในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับสู่สังคมได้อย่างมีคุณภาพ

ดังนั้น จึงเกิดมุมมองที่เป็นกระบวนการทัศน์ใหม่ในการบริหารงานยุติธรรมทางอาญาของไทย ซึ่งกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ คือหนึ่งในหลายๆ กระบวนการที่ถูกหยิบยกขึ้นเพื่อ

¹⁴ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ ข (2544). ยุทธศาสตร์การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย.

หาหลักการ ทฤษฎี เหตุผล รวมถึงความเหมาะสมในการปรับใช้กับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) มีลักษณะที่เป็นทั้งปรัชญา แนวคิด และกระบวนการวิธีปฏิบัติต่อความขัดแย้งพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และอาชญากรรม ด้วยการคำนึงถึงเหยื่ออาชญากรรมและชุมชนผู้ที่ได้รับผลกระทบเป็นศูนย์กลาง โดยกระบวนการวิธีเชิงสมานฉันท์จะสร้างความตระหนักต่อความขัดแย้งหรือความเสียหาย เยียวยาความเสียหายทั้งทางร่างกาย ทรัพย์สินและความสัมพันธ์¹⁵

ซึ่งประเภทคดีที่ผู้เขียนได้ให้ความสนใจในการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในการเบี่ยงเบนคดีก็คือ ในความผิดคดีกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว (Domestic Violence) ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ที่เกิดขึ้นระหว่างคู่สมรสเท่านั้น ซึ่งกรณีความรุนแรงในครอบครัวระหว่างคู่สมรสดังกล่าวนี้เป็น “ปัญหาสังคมถึงอาชญากรรม” ที่ต้องใช้ช่องทางพิเศษของกระบวนการยุติธรรม หรือใช้กระบวนการยุติธรรมที่มีลักษณะเฉพาะ เพื่อให้ความสำคัญกับ “เหยื่อหรือผู้เสียหาย” ในฐานะประธานของปัญหามากยิ่งกว่าเดิม โดยคำนึงถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้เสียหาย และแสวงหาวิธีการที่จะให้ผู้กระทำผิดเยียวยาชดเชยและปรับปรุงนิสัยความประพฤติอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นซึ่ง “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” เป็นทางเลือกหนึ่งที่สามารถนำมาใช้กับเรื่องนี้ได้¹⁶

โดยการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้เพื่อเบี่ยงเบนคดีความรุนแรงในครอบครัว ตามระบบการบริหารงานยุติธรรมทางอาญาของไทยตามที่คุณเขียนได้ทำการศึกษาในครั้งนี้นั้น นักวิชาการของไทย ได้แสดงทัศนะคติไว้ว่า¹⁷ ถ้ากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นทางหนึ่งในการเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา หรือเป็นทางเลือกแทนการจำคุกแล้วนั้น กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จะเป็นเรื่องที่ดีก่อให้เกิดประโยชน์ในระยะยาว แม้ว่าจะต้องลงทุน ต้องมีค่าใช้จ่าย ต้องใช้ทรัพยากรในส่วนนี้ก็ตาม แต่ก็เป็นการลงทุนที่คุ้มค่า เพราะคดีต่างๆ กว่าครึ่งหนึ่งจะสามารถใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้ ซึ่งไม่ใช่เป็นเพียงการเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมโดยให้กลับคืนสู่ชุมชนเช่นที่ทำอยู่ในงานคุมประพฤติหรืองานพักโทษ แต่ยังจัดการไกล่เกลี่ยหรือทำให้เกิดความพึงพอใจแก่ทั้งสองฝ่าย และ

¹⁵ จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2547, พฤษภาคม-สิงหาคม). “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกในการยุติข้อขัดแย้งทางอาญาสำหรับสังคมไทย.” *คูลพาท*, 51, 2. หน้า 118.

¹⁶ แหล่งเดิม, หน้า 128.

¹⁷ นัทธี จิตสว่าง. (2545). *กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย*. หน้า 77.

ความเสียหายได้รับการเยียวยา จึงเป็นเรื่องที่ควรลงทุน นอกจากนั้น การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในสังคมไทย จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องปรับปรุงรูปแบบให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมของสังคมไทย ต้องคิดรูปแบบขึ้นมาเอง ไม่ลอกแบบของต่างประเทศมาทั้งหมด แต่ต้องยึดปรัชญาและวัตถุประสงค์หลักไว้ นั่นคือความยุติธรรมในสังคม

ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้เพื่อเบี่ยงเบนคดีความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นระหว่างคู่สมรส ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ในประเทศไทยนั้นเป็นเรื่องที่เหมาะสม ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ คือ¹⁸

1) กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ไม่ใช่กระบวนการที่เข้ามาแทนที่ แต่เข้ามา “เสริม” การทำงานของกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก อันนำไปสู่ผลลัพธ์แห่งความสงบสุขของสังคมที่ยั่งยืนของกระบวนการยุติธรรมไทย

2) กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เป็นแนวทางที่สอดคล้องกับขนบธรรมเนียมไทยที่มีอยู่ มิใช่เรื่องใหม่

3) กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มีพัฒนาการที่เกิดการปฏิบัติเสียก่อนที่จะมีทฤษฎีมารองรับ เช่น ในประเทศแคนาดา นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย เยอรมนี อังกฤษ สหรัฐอเมริกา เป็นต้น

4) กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เป็นแนวทางที่กำลังอยู่ในระหว่างการพัฒนา ไม่มีรูปแบบตายตัว และมีลักษณะเป็นพลวัต

ดังนั้น จากการที่ได้ทำการศึกษาคดีความรุนแรงในครอบครัวตามความหมายของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 เฉพาะคดีความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นระหว่างคู่สมรส พบว่ากฎหมายในประเทศไทยมิได้ละเอียดที่จะคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ตลอดจนรักษาความสัมพันธ์อันดีให้คงมีอยู่ในครอบครัวได้ต่อไป ซึ่งเห็นว่ามีสอดคล้องกับแนวคิดของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์อย่างไรก็ตาม แม้จะมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่สามารถรองรับกับหลักการของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์อยู่บ้างแล้ว แต่ก็ยังเกิดช่องว่างในการที่จะนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาปรับใช้เพื่อเบี่ยงเบนคดีความรุนแรงในครอบครัว กล่าวคือ

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 นี้ได้ให้เหตุผลในการประกาศใช้ไว้อย่างชัดเจน ซึ่งถือเป็นลักษณะเด่นที่พระราชบัญญัตินี้ต้องการ

¹⁸ จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2545, มกราคม-กุมภาพันธ์). “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย.” วารสารกรมคุมประพฤติ, 9, 1. หน้า 1-3.

คือ เนื่องจากปัญหาการแก้ไขการใช้ความรุนแรงในครอบครัวมีความละเอียดอ่อนซับซ้อนเกี่ยวพันกับบุคคลใกล้ชิด มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการทำร้ายร่างกายระหว่างบุคคลโดยทั่วไป การใช้มาตรการทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามายังคับกับการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจึงไม่เหมาะสม เนื่องจากกฎหมายอาญามีเจตนารมณ์ที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดมากกว่าที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดหรือปกป้องคุ้มครองผู้ที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ดังนั้น การมีกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจึงมีความเหมาะสมกว่าการใช้กระบวนการทางอาญา เพราะสามารถกำหนดรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอนที่มีลักษณะแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป โดยให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกลับตัวและยับยั้ง การกระทำผิดซ้ำ รวมทั้งสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ได้ ประกอบกับเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม

ซึ่งจากการศึกษาถึงรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิธีพิจารณาความผิด ความรุนแรงในครอบครัว ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 นั้น พอสรุปขั้นตอนโดยสังเขปได้ดังนี้

เมื่อมีการร้องทุกข์จากผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวแล้ว ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนโดยเร็วและส่งตัวผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว สำนวน การสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อฟ้องคดีต่อศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมง นับแต่ได้ตัวผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว มาตรา 8 วรรค 1 และไม่ว่าการพิจารณาตีความรุนแรงในครอบครัวจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ให้ศาลพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความได้ยอมความกัน โดยมุ่งถึงความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันในครอบครัวเป็นสำคัญ มาตรา 15 และหากภายหลังศาลพิพากษาว่า ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวมีความผิด ศาลมีอำนาจกำหนดให้ใช้วิธีการฟื้นฟู บำบัดรักษา คุมประพฤติผู้กระทำความผิด ให้ผู้กระทำความผิดชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ทำงานบริการสาธารณะ ละเว้นการกระทำอันเป็นเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว หรือทำทัณฑ์บนไว้ ตามวิธีการและระยะเวลาที่ศาลกำหนดแทนการลงโทษผู้กระทำความผิดก็ได้ มาตรา 12 วรรค 1

จากขั้นตอนดังกล่าวจะเห็นได้ว่า หลังจากพนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นให้พนักงานอัยการแล้ว หากคดีจะขึ้นสู่การพิจารณาของศาลได้ ในชั้นพิจารณาสั่งคดีของพนักงานอัยการนั้น พนักงานอัยการต้องมีคำสั่งให้ฟ้องคดี แต่ปรากฏว่า เมื่อคดีความรุนแรงในครอบครัวขึ้นสู่การพิจารณาในชั้นศาลแล้ว มาตรา 15 แห่งบทบัญญัติดังกล่าวกลับกำหนดให้ศาลพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความยอมความกัน โดยมุ่งถึงความสงบสุขและการอยู่

ร่วมกันในครอบครัวเป็นสำคัญ และหากภายหลังศาลพิพากษาว่า ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวมีความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่มาตรา 12 วรรค 1 แห่งบทบัญญัติดังกล่าว ได้กำหนดให้ศาลมีอำนาจกำหนดให้ใช้วิธีการฟื้นฟู บำบัดรักษาคุ้มครองประพฤติก่อทำความผิด ให้ผู้กระทำความผิดชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ทำงานบริการสาธารณะ ละเว้นการกระทำอันเป็นเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว หรือทำทัณฑ์บนไว้ตามวิธีการและระยะเวลาที่ศาลกำหนดแทนการลงโทษผู้กระทำความผิดก็ได้

เมื่อรูปแบบ เนื้อหา และเหตุผลในการประกาศใช้ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 นี้ได้ออกแบบมาเพื่อต้องการที่จะกำหนดรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอนที่มีลักษณะแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป โดยให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกลับตัวและยับยั้งการกระทำผิดซ้ำ รวมทั้งสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ได้ และไม่ประสงฆ์จะลงโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิด ประเด็นจึงมีอยู่ว่า สมควรที่จะมีวิธีการหรือมาตรการใดที่จะเข้ามาเป็นเครื่องมือช่วยในการเบี่ยงเบนคดีความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นระหว่างคู่สมรส เสียก่อนที่คดีจะขึ้นสู่ชั้นพิจารณาของศาลทั้งหมด หรือสมควรปล่อยให้ศาลเป็นผู้ดำเนินการจัดการเสียเอง แม้กระทั่งการไกล่เกลี่ยคู่สมรสหรือผู้ที่เคยอยู่กันฉันสามีภริยากันมาก่อนที่ใช้ความรุนแรงต่อกัน ทั้งๆ ที่บทบัญญัตินี้ต้องการที่จะกำหนดรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอนที่มีลักษณะแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป โดยให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกลับตัวและยับยั้งการกระทำผิดซ้ำ รวมทั้งสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ได้ มากกว่าการที่ศาลจะมุ่งลงโทษผู้กระทำผิดเพียงอย่างเดียว

จึงถือว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 เป็นบทบัญญัติที่ตอกย้ำถึงความล้มเหลวของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอีกฉบับหนึ่งที่มีลักษณะการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่ดึงข้อพิพาทต่างๆ เข้าสู่ระบบและถูกผูกขาดโดยรัฐมากเกินไป ที่รัฐเข้ามาจัดการทั้งหมดทั้งระบบ อีกทั้งยังไม่มีมาตรการในการเบี่ยงเบนคดีที่เหมาะสมที่นำมาใช้กับคดีความรุนแรงในครอบครัว เพื่อเป็นการลดขั้นตอนและภาระในการพิจารณาคดีของศาล แต่กลับแก้ปัญหาโดยการผลักภาระหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกไว้ที่ศาลเพียงองค์กรเดียว สะท้อนถึงลักษณะของกระบวนการยุติธรรมของไทยได้ว่า ขาดการแก้ปัญหาในเชิงระบบ ไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้ครบทุกมิติและรอบด้านได้ในกระบวนการเดียว ขาดการประสานงานระหว่างองค์กรในกระบวนการยุติธรรม และยึดติดกับการพิจารณาคดีใน

รูปแบบเดิมๆ ที่มองว่าหากเกิดข้อพิพาทแล้วต้องให้ศาลเป็นผู้ตัดสินคดีความเท่านั้น โดยละเลยต่อความสำคัญของรูปแบบกระบวนการพิจารณาคดีทางเลือก

ผู้เขียนเห็นว่า จึงไม่มีความจำเป็นใดที่จะปล่อยให้ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นจากคดีความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นระหว่างคู่สมรส ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลเสียทั้งหมด แต่หากมีการกำหนดถึงรูปแบบการพิจารณาคดีที่เหมาะสม หรือมาตรการเบี่ยงเบนคดีความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นระหว่างคู่สมรสในชั้นสังคมของพนักงานอัยการแล้ว ย่อมจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในกระบวนการยุติธรรมมากกว่า อีกทั้งยังเป็นการลดปริมาณคดีอีกช่องทางหนึ่งด้วย โดยเห็นว่สมควรมานำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ด้วยวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัว (Family Group Conference) และวิธีการลงโทษโดยที่ประชุม (Circle Sentencing) มาปรับใช้เพื่อเบี่ยงเบนคดีความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นระหว่างคู่สมรส ในชั้นสังคมของพนักงานอัยการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

โดยเสนอการปรับใช้โดยการ แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 หรือกฎกระทรวง หรือระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเห็นสมควรนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ด้วยวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัว (Family Group Conference) และวิธีการลงโทษโดยที่ประชุม (Circle Sentencing) มาปรับใช้เพื่อเบี่ยงเบนคดีความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นระหว่างคู่สมรส ในชั้นสังคมของพนักงานอัยการเสียก่อนที่คดีจะขึ้นสู่ชั้นพิจารณาของศาล ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 โดยการกำหนดมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นสังคมของพนักงานอัยการ ตามวิธีการและขั้นตอน ดังนี้

1) เมื่อพนักงานสอบสวนทำความเห็นในคดีความรุนแรงในครอบครัว แล้วส่งความเห็นพร้อมสำนวนไปยังพนักงานอัยการแล้ว ในชั้นสังคมของพนักงานอัยการในคดีกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นระหว่างคู่สมรสนี้ เห็นสมควรนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้เสียก่อนที่พนักงานอัยการจะมีคำสั่งไปในทางใดทางหนึ่ง โดยให้พนักงานอัยการใช้ดุลพินิจ หากพิจารณาถึงลักษณะและความร้ายแรงของการกระทำความผิด ผู้กระทำความผิดผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว บุคคลอื่นที่อยู่ในครอบครัวเดียวกันกับคู่พิพาท พฤติการณ์แห่งคดี ความยินยอมของคู่กรณีทั้งสองฝ่ายประกอบกันแล้วเห็นว่า คดีมีทางที่ยุติลงได้ โดยการใช้อนุญาโทษของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ก็ให้มีคำสั่งไม่ฟ้องโดยมีคำสั่งให้นำ

คดีเข้าสู่ “โครงการกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์”¹⁹ แต่หากพนักงานอัยการเห็นว่าคดีไม่สามารถยุติลงได้ด้วยวิธีการตามโครงการฯ นี้ก็ให้มีคำสั่งฟ้องคดีต่อไป

2) ในการมีคำสั่งให้นำคดีเข้าสู่ “โครงการกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” ของพนักงานอัยการนี้ พนักงานอัยการเห็นสมควรมีคำสั่งให้ใช้รูปแบบของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้ใน 2 รูปแบบ โดยต้องดำเนินการตามลำดับก่อนหลัง ดังนี้

(1) รูปแบบการประชุมกลุ่มครอบครัว (Family Group Conference)

(2) รูปแบบการลงโทษโดยที่ประชุม (Circle Sentencing)

โดยในการดำเนินการตามโครงการกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ทั้งสองรูปแบบดังกล่าว นอกจากผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว และผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวแล้ว อาจมีบิดามารดา ผู้ปกครอง ญาติของคู่กรณีหรือบุคคลที่พนักงานเจ้าหน้าที่เห็นสมควรเพื่อให้คำปรึกษา ร่วมอยู่ด้วยในการดำเนินการตามโครงการกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ก็ได้

3) ในการดำเนินการตาม “โครงการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” ทั้งใน 2 รูปแบบดังกล่าวควรจัดให้มี “คณะกรรมการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในคดีความรุนแรงในครอบครัว” ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้ประณีประนอมของศาลเยาวชนและครอบครัวที่คดีอยู่ในเขตอำนาจศาล เป็นประธานคณะกรรมการฯ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน พนักงานคุมประพฤติ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ ตัวแทนชุมชนตามโครงการเครือข่ายยุติธรรมชุมชน ตัวแทนจากศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นกรรมการ ทำหน้าที่เป็นคนกลางและดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของโครงการกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

4) ในการนี้ให้ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายกระทรวงฯ เป็นผู้รับผิดชอบในการประสานงานกับบุคคลที่เกี่ยวข้องในการเข้าร่วมดำเนินการตามโครงการกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และกำหนดให้ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว แจ้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอายุ ความประพฤติ สุขภาพกายและจิตใจของผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว ผู้ถูกกระทำความรุนแรงใน

¹⁹ เป็นชื่อเรียกที่ผู้เขียนสมมุติขึ้นเอง เพื่อความสะดวกและความเหมาะสมในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะตามวิทยานิพนธ์นี้เท่านั้น ทั้งนี้อาจใช้ชื่อเรียกอย่างอื่น หรือชื่อที่มีความหมายในทำนองเดียวกันนี้ตามสมควรก็ได้

ครอบครัว สมาชิกในครอบครัว มูลเหตุที่ก่อให้เกิดการกระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือ ข้อเท็จจริงอื่นใดที่อาจเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการตามโครงการกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ แก่ประธานคณะกรรมการฯ ทราบด้วย

5) หากการดำเนินการตามโครงการกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นผลสำเร็จ เมื่อประธานคณะกรรมการฯ มีคำสั่งให้ใช้วิธีการฟื้นฟู บำบัดรักษา คุ้มครองประพฤติกู้กระทำ ความผิด ให้ผู้กระทำความผิดชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ทำงานบริการสาธารณะ ละเว้นการ กระทำอันเป็นเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ทำทัณฑ์บนไว้ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือ หลายอย่างรวมกันแล้ว ให้เสนอคำสั่งหรือข้อตกลงร่วมกันตามโครงการกระบวนการยุติธรรมเชิง สมานฉันท์ดังกล่าว ต่อศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีเขตอำนาจ เพื่อพิจารณาสั่ง

หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าคำสั่งหรือข้อตกลงร่วมกันตามโครงการกระบวนการ ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นั้น ไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมายและความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี ของประชาชน ให้ศาลมีคำสั่งกำหนดให้ดำเนินการเป็นไปตามนั้น หรือมีคำสั่งอย่างอื่นด้วย ตามสมควรก็ได้

โดยกำหนดให้ระยะเวลาในการปฏิบัติตามคำสั่งหรือข้อตกลงร่วมกันตามโครงการ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่กำหนดไม่เกิน 1 ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง

6) เมื่อศาลเยาวชนและครอบครัวมีคำสั่งกำหนดให้ดำเนินการอย่างไร ให้ศูนย์ ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว เป็นหน่วยงานในการดำเนินการ ติดตามผลการปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามคำสั่งนั้นต่อไป ในกรณีที่มีการปฏิบัติตามคำสั่งของศาล ให้ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ทำรายงานผลการ ดำเนินการต่างๆ เสนอให้พนักงานอัยการและศาลทราบต่อไป ในการนี้ให้พนักงานอัยการมีคำสั่ง ไม่ฟ้องคดีโดยเด็ดขาด

แต่หากมีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาล ให้ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการ กระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ทำรายงานเสนอให้พนักงานอัยการและศาลทราบ ในการนี้ ให้พนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องคดีต่อศาล และดำเนินคดีกับจำเลยต่อไป

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้เพื่อเบี่ยงเบนคดี ความรุนแรงในครอบครัว ตามระบบงานบริหารงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศ ไทยนั้นมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ เนื่องจากลักษณะพิเศษของกระบวนการยุติธรรมเชิง สมานฉันท์ที่มองว่า ความรุนแรงที่เกิดขึ้นระหว่างคู่สมรสนั้น มิใช่เรื่องที่กระทบต่อความสงบ เรียบร้อยของสังคมเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้วย ทุกฝ่ายที่ได้รับ ผลกระทบจากการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหาย ผู้กระทำผิด และ

ชุมชนจึงต้องเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาาร่วมกัน เป็นการประสานสัมพันธ์ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในกระบวนการปฏิบัติ โดยเน้นการฟื้นฟูความเสียหายให้ทุกฝ่ายที่ได้รับผลกระทบได้กลับคืนสู่สภาพเดิมมากที่สุด อันเป็นเป้าหมายสุดท้ายของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ อีกทั้งยังเป็นการเบี่ยงเบนคดีความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นระหว่างคู่สมรส เป็นการลดภาระและขั้นตอนในการพิจารณาคดีของศาลได้อีกวิธีการหนึ่ง ในขณะเดียวกันก็ยังสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ด้วย